

31 ЩОДЕННИКА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Він витає в повітрі над вулицями і майданами, визирає з газет, ховається у вечірньому теледуплі; він зовсім не нагадує казкового Хо, витвореного творчою уявою і майстерним пером Михайла Коцюбинського. Часом у нього за плечима шикується спецназ, стоїть “Беркут”, дзвенить щитами “Кобра”, по-гойдуються гумові кийки червоноберетників. Його закликано з найвищих трибун, виворожено на секретних нарадах, розраховано в штабах спецоперацій і поділено на середньостатистичну душу виборця. Народившись у хитромудрій голові котрогось із найманців-технологів, він був сповитий у білісінські папери з чорним грифом “цілком таємно”, а нині вже достатньо підріс, аби бути випущеним погуляти в натовпі. Кожне здригання, кожне сторопіння, сахання і непевність ростять і зміцнюють його сіро-зелене тільце. Переляк вербує в його шеренги страхопудів і страхополохів, вони стають йому легкою здобиччю. Страхоносці здатні інфікувати інших своєю слиною, хвороба проникає також через органи слуху і зору, її не викинеш ні в шептухи — з тої хати, що скраю, ні в модного в цьому виборчому сезоні гіпнотизера з великими очима.

За чийось задумом, страх має сплутати ноги і зв'язати руки багатьом мільйонам людей. Ноги стають ватяними і не доносять до виборчої дільниці, а тремтячі руки мимохіть перескакують із букви “Ю” на букву “Я”, ставлячи “галку” у виборчому бюлетені.

Гнильний сірий туманець страху застуге розум і очі, і чийсь досвід та хитрий розрахунок уже тут як тут, уже диктують “можливі варіанти” вашої громадської та соціальної поведінки: а) будь мудрий, як горобець, який втрапив у щось (самі знаєте, що) і вирішив не висовуватись; б) будь патріотичний, мов той кулик, що своє болото вихваляє; в) тримай синицю (вочевидь, ту саму, що хвалилася море запалить), у жмені і не сподівайся на журавлів високого польоту; г) переконуй власне сумління, що горобець, кулик і синиця теж мають крила, хоча й добряче закаляні...

Якщо вже на цьому етапі інфікування страхом ви усвідомите, що вас хочуть бачити сірим і пернатим, то бодай згадайте хрестоматійне: “Людина! Це звучить гордо”, — і сягайте у своїх роздумах вище. Добре пересилиють приступи страху математичні підрахунки. Скажімо, помножте приблизну кількість біг-бордів на приблизну їхню вартість, отриману суму розділіть на число пенсіонерів в Україні. Ви переконаєтеся, що до символічної біблійної цифри — тридцять — можна було б легко додати не меншої вартості суму. До того ж, жоден біг-борд ще нікого не переконав, що нинішнє відчутне подорожчання молока, крупів, сала, м'яса, ковбаси і т. д. — гривня по гривні, за місяць сукупно перевищать оті 10–30 гривень, котрі, прийшовши в розпал виборчої кампанії голосно і агітаційно, можуть відійти із її закінченням тихо і сором'язливо. А ціни? Їх поки що перемогти не вдалося, вони ростуть так само стрімко, як і наше економічне зростання...

Якщо ж ви байдужі до арифметики, але схильні до філософії, то, наче Лукре-

цій, задумайтесь над природою речей. Хіба те, що на нас наганяють, насилають, навіюють, належить нам? Ми, що ходимо під страхом Божим, — бо сам Господь своїми заповідями визначив те, чого нам уникати, а чого боятись, добре знаємо, що все інше — від лукавого. Тобто, від тих, хто вже стільки разів переступав за межу заповідей, що вже не має іншого виходу, аніж лякати нас із вами. Своїм

ді, “міцній як ніколи”, лупити по горбцях із гармат?!

Дивні, сюрреалістичні змішення чийсь свідомості видають за свідомість мас: нас лякають чеченськими терористами і ніяк не коментують фактів вербування українців у російські збройні сили, страхають “американкою” Катериною Ющенко, яка є справжньою українкою, і відсилають власних дітей і дружин

власним страхом. Тож не кричіть: “Пробі!” — бо то не ви злякалися.

Народ боїться війни й голоду, влада боїться, що народ позбавиться цього страху, і щодня полохає нас, маючи людей за горобців, курей чи зайців, вивертаючи догори власного кожуха. Каста жерців режиму, що витворилася в нашій країні, прагне надзвичайного стану, який збереже їхні величезні капітали та владні місця. Страх влади багатолікий і вигадливий, і як би його не приховували, він став видимим і явним. Кортєжі в супроводі десятків охоронців і міліцейських автомобілів. Нетерпимість до будь-якої опозиції. Використання образ і принижень для характеристики політиків, авторитетних у народі, іноді доходить до абсурду: скажіть, будь ласка, якщо опозиція — “пігмеї від політики”, то навіщо ж вла-

на постійне проживання і навчання в Америку. Нам погрожують примарами актив непокори і перевороту і готують провокації проти тих, хто сміє мати власну думку...

У страху великі очі і слизький язик, що слинить маргінальну побрехеньку про те, що “зі страху люди бувають”. Досвід українського народного життя свідчить, що зі страху бувають боягузи, відступники, перебіжчики, зрадники...

Герої сміялися у вічі страхом. Віруючі змагали його вірою. Мужні і хоробрі заводили переможні пісні, підносячи знамена, на яких сяє: “Віра, мова, Україна”.

Ми не герої. Але й не люди зі страху, вчорашній привид якого розвіюється свіжим вітром прийдешнього.

•

Любов ГОЛОТА

Сьогодні в номері:

Сатирикон

стор. 3

Олесь Силин,
онук Сили

стор. 5

Книга
в Криму —
проїздом

стор. 7

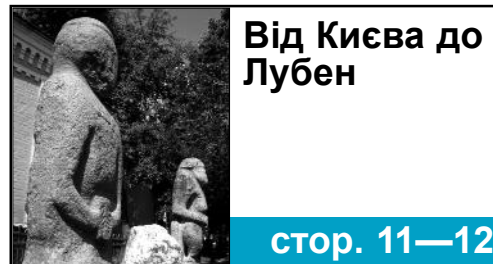
Не “кара
Божа”,
а чудо

стор. 8–9

Завідувач на
півставки

стор. 10

Від Києва до
Лубен

стор. 11–12

Поки живуть
люди

стор. 14

Відчувати
Марчука

стор. 15

ЖАХЛИВА НОВИНА, або ВРЯТОВАНА СИТУАЦІЯ

МАЙЖЕ ЗА ГОГОЛЕМ

Конференц-зал обласної ради. До мікрофона підходить головуючий. У тремтячих руках дрижать якісь папірці.

— Панове, — приреченим голосом промовив ведучий, і в залі запанувала гробова тиша.

— Панове, — повторив голова. — Я зібрав вас сюди для того, щоб повідомити вам найнеприємнішу новину... До нас їде Ющенко! — Зал ураз загугав, як вулик із пограбованими бджолами: “Як Ющенко?... Чому Ющенко? До кого Ющенко?”

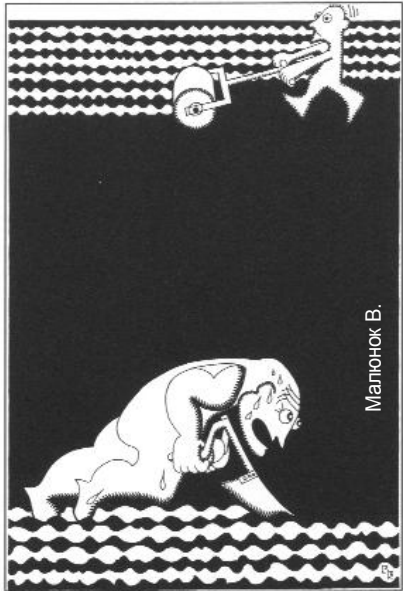
— Така, видно, наша доля, — прорік голова. — Бач, і до нас дістався. Біда нам, біда... Ось і депеша від кума з Головної Канцелярії: “Відшукай і використай нові методи протидії цьому Ющенку так, щоб я міг потім запропонувати тобі дохідне міністерське крісло”. Ну, це кум жартує! — скромно муркнув голова. — Які будуть пропозиції, панове? — кинув до прикинутого залу.

— Я пропоную, — озвався хтось із задніх рядів, — розрити Соборну площу, мовляв, там буде басейн. Проти цього він не попре, це як пити дати!

— Ото даєте! — аж підскочив голова. — Там же в нас бруківка, а не асфальт. Що! Може, бомби пропонуєте туди скидати? А як бути з підземними комунікаціями? Теж мені пропозиція!..

Прямо пальцем у небо попали! А ще й заворгвіділу! — невдоволено забурмотів голова.

— Тоді ось що, — озвався хтось із передніх рядів. — Із позабюджетних фондів треба профінансувати й запустити в стан Ющенка наших

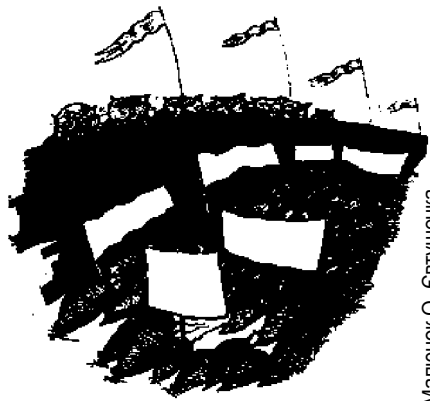

Малюнок В.

“штірліців”. Потім, звісно, у них знайдуть зброю і наркотики. А ми запустимо в новинах, що Ющенко — циганський наркобарон! Заплатимо народ так, що комар носа не вкне! Ото буде комедія, трясця твоєї свасі!

— Ну, ну... буде вам і трясця, буде й комедія... Вам би тільки впахати! Це все старе, як

ПОБИЛИ ГОРЩИКИ

Малюнок О. Євтушенка

З партією з шахів зустрілися дві, наче сестри рідні, політичні партії. Колишні вони являли собою одне ціле, та розійшлися, як в морі кораблі. У політиці й не таке трапляється. Отож, навпроти сивочолого Гузя, який уособлював першу партію лівого спрямування, сидів його візаві Носик, який був носієм ідей уже відколотої і, як він сам вважав, більш прогресивної партії. Звісно, ніхто нікому й ні в чому не хотів поступати-

КАРТИНКИ З НАТУРИ

ся. Особливо це було помітно на рівні рядових членів.

— Де це ваш лідер викопав таку дурницю, що сучасний революційний рух та прогрес забезпечать дрібні торговці? — почав обережно Гузь. — Розвелось їх, як бліх... Кожен щось продає або перепродає. На цьому далеко не заїдемо.

— А хто сьогодні гегемон? Селянство зникло... інтелігенція бідна, як церковна миша, а справжні робітники дали драла за кордон. Так на кого ж опиратися? — відповів так само обережно Носик.

— Так, так. А ви обережно совайте фігури... Боюся, як би вам не залишитися у сливах із такою грою.

— За себе переживайте, як би вам самому не заплутатися в гудинні... Ви так рвучко знімаєте пішака, що чотири коло нього падають! А потім ще й розставляєте все на свій смак... Чорт зна що! З вами неможливо грати! Це — шахрайство!

— Заспокойтеся, шановний колегі. Я тут подумав собі: звідки це в нас беруться клоновані псевдопартії, і хто їх фінансує? Ось, приміром, “За єдність”. Не відомо, кого з ким хочуть єднати. Бідака з олігархом? Це все! дно, що схрестити їжака з жабою! А застави в 500 тисяч, яку вони

«ПЛІДНА» ДИСКУСІЯ

ПІДСЛУХАНЕ

— Один — один. Ходіть, Петре! Кого ждете?

— А ми відкриваємо голу!

— Відійшов...

Біс його знає, як таке трапилось, але жінка, що проходила мимо й кинула всього одну фразу: “Ви бачили? У центрі міста скрізь висять портрети Януковича...”, — навіть не здогадувалася, яку пожежу викличе.

— Нехай висить... насидівся, далі нікуди. Пахан... З нарів — на Канари. Тьху! От були б розумні люди, якби прокатили його на вороних...

— Справді, хлопці. Уже й дітей вчать: беріть, мовляв, приклад, і тоді станете президентами...

— Ну, це ви, Петре, здря так говорите. Всяке в житті буває... Та й судимості його зняли... Он Кучма. Хіба він...

— За того взагалі нема й мови. Замість нього керував Медведчук і зять Пінчук, а він тільки числився президентом. Я тільки дивуюся, відколи це ви таким адвокатом зробилися, наче вам платять за це? Ви ж подивіться, як усе руйнується і розпродується? А вам із цього кидають, як кістку, по десятці.

— Вас купують, бо вважають за бовдурів... Янукович — це той же Кучма, тільки ще більш обриджений.

— Далі ходіть і не морочте собі голови. Вони все сфальсифікують! Мені говорив один знайомий електроник, що це легко зробити, так як і в Верховній Раді. Який результат треба, такий табло й покаже... Два — шість. Дуплиси, Іване! Нема?

— Та ні. Це вони лякають нас фальсифікацією, щоб ми не пішли на вибори, а вони самі проголосують як їм треба, замість нас. Чий хід?

— Мій. А я все одно проголосую за Януковича... У мене зарплата 500 гривень... Мені не свербить.

— Ще б пак. У тебе зять — перший злодій і п'яниця, що вже шість партій поміняв. То як ще тобі голосувати? Ти з цього живеш разом зі своїм зятем, у якого за пазухою для кожної влади і партії — своя шапка. Прийдуть китайці, то він і для них знайде якесь хао-мао. А ви кажете, — судимості зняли... З'їв сало, — значить, таки з'їв! А не, може, сая, а може, так... Так не буває! Наперсточник він, а не...

— Хлопці! Я зараз кину карти... Або граєте, або ні! На якого біса вам сперечатися. Якесь воно буде...

— Буде, буде... Як приїде американський чобіт. Он у Ющенка — жінка американка, а він — агент ЦРУ... Тоді нам буде...

— Ото сказонили! Це вас зять так навчив? Чи ви самі з свого власного дурного розуму дійшли до такого? Яка мені різниця, хто в його директора жінка? В Ющенка жінка — українка! Українка вона! Американцям тут немає вже чого робити,

моя баба, і ніхто на це не кляне. А вашим партизанам ще й морди натовчуть, — сердито озвався хтось від вікна. Видно, він уже побував колись у подібних заходах.

— Панове, не гарячкуйте, а думайте. Мусить же бути якийсь вихід! Інші ж якось виходили з положення? Бульдозери, петеушники з горілкою, вимкнення світла... так, так... це вже застаріло...

— А може, нам вислати йому напередєми макак — від Корчинського — з бананами? Дотепно й свіжо!

— Не смішіть! Де в нас тут оті макаки, — засумував ведучий. — А ще вдаєте з себе розумного!

— Я думаю, що треба блокувати всі під'їзди до міста... І об'явити... що в нас карантин на яшур... чи чуму! — перебив гнітючу тишу хтось із президії, яка сиділа ні в сих, ні в тих.

— Не встигнемо! А від карантину можемо самі втратити весь бюджет, і посіємо паніку на всю Європу... Так що...

— Тоді давайте не будемо нічого робити. Нехай Ющенко зустрічається собі з народом, бо на це він має право, та й землетрусу через це не буде, — виступив хтось із нетямущих та своїх.

Головуючий почав чомусь шукати окуляри, які були в нього на носі. Хтось нахилився і вдавав, що щось пише. Інші порпалися в паперах, симулюючи ділову активність і респектабельність. Усе переводилося на циганський пшик. Та тут піднявся головний міліціонер:

— Без паніки. Панове! У мене в КПЗ сидить один освічений злодюга. Той уміє все. Він мені підкаже, яку провокацію треба запустити, так що все буде о'кей. Моя школа не підведе!

Всі схвально та з полегшенням загули, заплодували, а розчулений голова витер холодний піт із чола й запросив усіх до буфету.

внесли на президентські вибори, їм не бачити, як власних вух. То звідки ж дрівцята?!

— Хіба не ясно? З кишени нашого народу. Там така схема, що тільки тримайся. Вони в програті не залишаться. Це в них, так би мовити, гроші на кишенькові витрати. Це — мафія.

— Варто було б і нам об'єднати свої зусилля, але тепер це неможливо, бо ви зідрали з нашого Маніфесту всі наші прогресивні лозунги!

— Ви теж не святі! Он ваш лідер “запозичив” усю нашу програму, та ще й у президенті хоче пропхатися! Хіба це діло?

— Ваша правда. Але тільки наша партія зможе забезпечити все чин по чину! У вас це не вийде, бо до вас приєдналося багато авантюристів і пройдисвітів.

— Таке скажете! Та вас тільки допусти до влади, так ви миттю всіх у концтабори запакуєте. І дурдомів не вистачить на всіх, бо ви — на словах одне, а на ділі друге.

— Ну, це вже занадто! І хоч вам через три ходи мат, я продовжувати гру відмовляюся. Ви опортуніст і хунвейбін!

— Так, так. А ви в нас — скорботний святий... Дивіться, як би я вам цю дошку на голову не побив! Програєте, а тому й не хочете догравати, — така ваша “чесна” політика.

— Я бачу, що ви третій пройда і дурисвіт! Ось я змішую фігури! Ось вам і сливи, і груші! Ось вам!

Малюнок Є. Григор'єва

бо вже 50 % економіки в руках російського криміналу. Вас одними лякають, а в цей час інші гребуть, що під руку попаде. Ці не пропадуть! — Атмосфера згушувалася й закипала.

— Хлопці! Змініть пластинку. Не говоріть нічого, так буде краще. А то чого доброго, дивись, викопають у вас на городі наркотики, чи карабін...

— У одного знайшли в машині гранати. Самі підкинули — самі й знайшли. По два...

— Здається, риба... Чи ні?

— Та де там. У мене є ще двійка... Між іншим, чия черга нести півлітру “текіли” домашнього виробництва?..

За цю пропозицію проголосували одностайно.

ФЕНТЕЗІ НАШИХ ДНІВ

ОДКРОВЕННЯ ВІД БІГ-БОРДА

Малюнок А. Казанського

Ось ви, шановні громадяни, дивитесь на мене і думаєте: “Боже! Який він щасливий”. Таки штучна голлівудська посмішка та макарони на вуха лохам свою справу роблять. Ключуть люди...

Он їде парочка з синоком, і показують у мій бік. Ех, є на світі Бог! Ох ви мої виборчики-симпатюльчики! Утю, утю...

— Тату! Чий то портрет?

— То не портрет, а біг-борд.

— А можна, я той біг-морг жвачкою заклею?

Ох ти, щеня шмаркاته! Та я в твої роки, баклане ти трирічний... А, згадав... Як згодом казав мій сусід по нарах, “кто старое помянет, тому парашу на балду”. Ото була інтелігентна людина! За 40 років відсидки всі кодекси вивчив напам'ять! У нього консультувалися навіть адвокати якогось обласного прокурора, коли того спіймали за хабарництво. Ото була голова! Президентом міг стати, якби схотів! Така людина скромна... не те, що зараз. Спішать усі, кому не лінь, якусь посаду прихватити. А вже, як допався, то ніяким чортом його звідти не виженеш — із крісла!

Я не такий... Я свій строк від сирени — до сирени, а там — хоч трава не росте. Нема дурних комусь щось залишати. Хіба що стабільність — таку, як у Хіросімі після американської атомної бомби.

Одна припхнула дамочка якось мене питала: “Як ви будете віддавати борг західним банкірам?” Як... як... “Куклою”... Пошлю їм вагон туалетного паперу з наклеєними зверху й знизу доларами — й хана. Я вже не одного так кидонув на нашому місцевому ринку. Теж мені проблема! Таким способом я покінчу і з бідністю. Ось так.

...Яксь жебрачка сидить із простягнутою рукою і канючить. І совісті нема! Просто до мене клешню направила! Де таке в Європі є, щоб жебраки біля дорогих біг-бордів багатих кандидатів ошивалися? Ганьба! А тобі, ментяра, за що бабки платимо із общака? Огрій її кийком — та й по всьому! Хай завертає баба в підворотіття, чи до пам'ятника Леніну. Жаль, що я не можу звідси злізти й поборотися з бідністю...

А он і Гоша-шир'є їде... Забрав у баби виручку... Поздоровкався з ментом... Своїх не скривдимо...

А громадяни йдуть і йдуть, а я, як пень, стою, стою... Невже я й справді такий непомітний? Десять на п'ять метрів! Made in...! Двадцять тисяч баксів! Дорожчик уже й у Європі немає! Кишка тонка... А ці дурні виборці — нуль уваги! А потім старайся для них! Аякже! Ось біжить якась собачка і прямо до мене, тобто до стовпа, на якому я... Не смій! Не смій, капосна, мочити мій добрий імідж!.. Пізно... І отак що п'ять хвилин. Правду кажуть: такі й собаки. Куди з ними в Європу! Краще на Схід. Там конкуренції для нас не буде.

А хто це біля мого дорогого обличчя такий дурний вірш присобачив?

“Якщо вибереш мене — тюрма тебе омине!” Ну... Це з якого боку поглянути. Краще було б може так: “Наш кандидат — підвищить зарплат”. Ні, щось не те... Одним словом, — неволя...

...Знову ці чортові голуби з горобцями... А вчора цілий полк ворон чорт приніс! І всі на мене, як мухи на кізяк. Заляпають голлівудську посмішку — і чекай, доки обмиють. Та що поробиш... Заради самореклами чого тільки не втерпиш!

— Куди ти з балончиком фарби? Що ото пишеш? Міліція!..

Мене аж ковбасить, а я посміхаюсь, посміхаюсь, посміхаюсь... Я вам ще покажу!

● Сторінку підготував
Василь СИМУЛИК

ЛЮДИ БЕЗ ПРАВ

А тим часом священик, який мав би проповідувати мир, злагоду, добро, співчуття, любов, шоденно чинить насилля над людьми. Спочатку він привозив робітників ламати паркани, рубати садки, коли нікого не було вдома. Ходили по людських городах, забивали кілки з табличками “не садити”. А згодом почали нищити все, що росло під турботливим господарським наглядом. Вирізали груші, вишні, виноград — робили це на очах у людей, які ростили їх, пестили. Один із сплундрованих садків належав інвалідові війни 2-ої групи Гнату Петровичу Михайлівському, хворому, з ампутованою ногою. Він докладав величезних зусиль, доглядаючи свій сад, тож просив, молив священика Вадима не чіпати його, дати йому спокійно, при власному городі вмерти. Священик Вадим не просто не слухав, а глузував з людей, більшість із яких прожила на цих землях із діда-прадіда...

На зустрічі виборців із головою Білоцерківської міської ради, мером Білої Церкви Геннадієм Володимировичем Шуліпою жителі поскаржилися на дії церкви та міського земельного управління. Він пообіцяв розібратися й через тиждень дати відповідь, але минув не один тиждень, а відповіді люди так і не отримали. Знову звернулися в земельний відділ. Начальник цього відділу, Алла Євгенівна, пояснила, що “4 тис. прихожан вимагають будівництва церкви”. Підписи збирали, хочаби по квартирах у цьому районі, але не пояснили прихожанам і неприхожанам, що церкву збираються будувати на людських городах.

Влада продовжує підтримувати церкву. А священик Вадим Оляницький і далі чинить набаги. Садки вже рубують на очах у людей, що їх ростили. Рубає й сам священик у рясі, біля нього — чоловіки в спецформі з позначкою “персональна охорона”, а за ними — чотири міліціонери. Це був справжній спектакль. Попереду йшли діти, які несли кілки, якими мали б відмітити територію церкви, що постане на людських городах. За ними — їхні бабусі, які пояснювали людям, що отець Вадим свя-

тий і він може робити все, що захоче...

До речі — перша освіта Вадима Оляницького — дефектологічний факультет педагогічного університету: збирався працювати з дітьми, які мають вади розвитку. Достойні прихожани російської церкви, вочевидь, мають вади душевного розвитку... Потрібно віддати належне нашій міліції: повилилися її представники благородно. І коли священик закликав міліцію відтіснити людей із городів, міліціонери людей не зачепили, усвідомлюючи, що на їхніх очах чиниться зло

Важко повірити, що в місті, де є законно обрана влада, можна чинити таке з людьми. Люди, на очах яких нищиться довкілля, ще намагаються захищатися, бо всім зрозуміло, що церква не повинна будуватися на злі, насиллі, що зло, насилля, неповага до людей, відсутність співчуття, жорстокість, зверхність над думками й почуттями людей, зневажливе ставлення до них — отака собі бандитська підприємливість — не можуть бути покладені в основу будівництва церкви. І не може бути на чолі церкви Вадим Оляницький,

людям ідеї Христа. Священик — це людина, яка прийшла до повного знання Ісуса Христа і Його доручень. Дії священика Вадима і єпископа Серафима протилежні цій місії. Церква — воістину в чужих руках.

Поведінка цих священнослужителів виразно характеризує їхнє ставлення до пастви.

Навколо священика має панувати злагода. Його місія полягає в тому, щоб духовно відроджувати людей, а священик Вадим подає приклади жорстокої, насильницької поведінки не тільки дорослим, а й дітям, молоді. Вадиму Оляницькому море по коліна: ним керує молодечий захват, плани збороти людей, забрати в них майно, незважаючи на вік і стан їхнього здоров'я. А господарями садків є саме пенсіонери.

Саме вони адресують свої питання керівникові єпархії отцю Серафиму: чи можуть отці церкви нехтувати інтересами людей, яким належить ця земля з дитинства як спадок, земля, яку вони обробляли? Чи може священик воювати з людьми? Чи може священик попірати законні інтереси й потреби людей? І що може проповідувати такий священик? Розбрат? Зневіру? І чому митрополія Московського патріархату буде церкви за будь-яку ціну? Чому серед їхніх служителів перебувають люди бездуховні, позбавлені співчуття до людини, прагнення зрозуміти її, здатні чинити тиск, руйнувати чужі садиби? І що найбільше болять — це те, що ці “отці” правлять вірою людей, користуються їхньою довірою до церкви взагалі, а тим часом роблять чорну справу.

І що найгірше, — це те, що влада підтримує бандитизм. Саме таку ситуацію ми маємо в Україні на чотирнадцятому році існування держави — аморальність, жорстокість, пограбування людей, нахабний цинізм, зневагу до потреб людини, наступ російської церкви, беззаконність, безправ'я народу, загнаність, беззахисність, пониженість. Видатний російський класик Лев Миколайович Толстой писав: “Хороших людей більше, ніж поганих, але поганим властиво об'єднуватися”. Бандити об'єдналися.

• **Тарас КУЗЬМЕНКО**

НЕ МІСЦЕВА ПРОБЛЕМА

Голові Всеукраїнського Товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Мовчану П. М.

ПРО ПЕРЕДАЧУ НАЦІОНАЛЬНОЇ СЯТИНИ — СОБОРУ В ХЕРСОНЕСІ — УКРАЇНСЬКІЙ ПРАВОСЛАВНІЙ ГРОМАДІ

В історичному заповіднику “Херсонес” Київською міською Радою за народні кошти відбудований православний собор — національну святиню України, в якій приймав хрещення князь Володимир.

До прийняття рішення про реставрацію історичного пам'ятника храмом опікувалася Севастопольська українська православна громада Київського патріархату, настоятелем якої був отець Паїсій.

На час відбудови храму українській православній громаді Севастопольською держадміністрацією не було виділено приміщення, й молебні відбувалися у приміщенні “Просвіти” по вул. Охотській, 8. Місцеві священики Російської православної Церкви під час виступів у засобах масової інформації почали поширювати інформацію про начебто віровідступництво отця Паїсія, позбавлення його церковних санів російським синодом і довели цькування до того, що отець Паїсій був вимушений переїхати в Одесу на запрошення тамтешньої української православної громади.

Після закінчення відбудови собору Президент України Л. Кучма запросив на відкриття храму В. Путіна. Освячення собору було доручено священикам Київської митрополії Російського синоду. Після святкового богослужіння за вказівкою священиків Київської митрополії Російського синоду приміщення захопила російська громада, яка по цей день, за підтримки Севастопольського об'єднаного козацтва використовує національну святиню більше в комерційному напрямку, маючи великі прибутки від туристів, і спрямовує їх на розвиток російської церкви та російських громадських структур. Так, вищезгадане козацтво сформовано з відставних офіцерів Чорноморського флоту РФ і фактично є складовою частиною Російського козацтва, якому церква відрховує значні кошти за охорону собору.

Російська православна громада в українській православній святині помістила наочну експозицію для туристів, куди включили портрети царів — ідолів російського абсолютизму, що має ідеологічний вплив на українського туриста й викликає обурення в українській православної громаді.

Російська православна громада, не маючи належного дозволу на користування собором, ще й розпочала самозахоплення приміщення, що належать Київській міській раді, посилаючись на вказівки голови Севастопольської міської адміністрації Л. Жуняка, хоча ніяких письмових вказівок із цього приводу не існує. Представники російської громади установили замки на два приміщення, порушуючи чинне законодавство.

Працівники національного історичного заповідника “Херсонес” стурбовані діяльністю російського приходу, який не забезпечує охорони українського пам'ятника культури й зовсім не несе відповідальності за матеріальні цінності, які можуть бути підмінені чи й вивезені.

При зустрічі з представниками російської православної громади вони заявили, що належать до Київської митрополії Російського синоду, виконують її вказівки, собор вважають святиною російського православ'я, князя Володимира — російським князем та будуть добиватися дозволу на використання собору.

Враховуючи те, що собор є національною історичною пам'яткою, прошу:

1) Розглянути це подання на Центральному правлінні Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

2) Звернутися до Київської міської ради народних депутатів із проханням передати собор, розташований у Національному історичному заповіднику “Херсонес”, Севастопольській українській православній громаді Української Православної Церкви Київського патріархату.

• **Володимир ПРОЦЕНКО**, голова Севастопольського товариства “Просвіта” імені Т. Шевченка

САДОРУБИ В РЯСАХ

“Просимо захистити нас від насилля, яке чинить над нами єпархія Московського патріархату в особі священика Вадима Оляницького, який править службу в каплиці, побудованій на честь загиблих воїнів-афганців”, — так починалося звернення жителів вулиць Нагірної та Комсомольської міста Біла Церква до всіх громадських організацій. І далі в зверненні говорилося про те, що до з'яви священика Вадима люди спокійно жили у своїх законних садибах. Коли прийшов час приватизації землі, частина господарів приватизувала свої городи, частина — подала документи на приватизацію лише два роки тому, та й до сьогодні земельним відділом це питання не вирішене. А причина полягає в тому, що на людські городи претендує Білоцерківська єпархія Московського патріархату в особі “отця” Вадима Оляницького, заявляючи про своє право на людські городи та будівництво церкви на цих городах. Відтак питання про їх приватизацію не вирішується владою протягом багатьох років.

й насилля, але, будучи послані владою, вони не могли захистити людей.

7 вересня в садках знову з'явився священик у супроводі “Беркута” й тракторів із робітниками, — щоб після вирізування дерев повитягати із землі коріння. Господиня, літня жінка, кидалася перед священиком на коліна, молила, благала не чіпати її дерев. Важко уявити стан жінки, на очах якої трактори нищили те, що вона посадила, виростила, оберігала. На іншому городі підліток закривав своїм тілом дерева, бандити не посміли наїхати...

людина, яка є організатором цього зла і його виконавцем. Але цього не розуміє єпископ Білоцерківський та Богуславський Серафим. Усе, що відбувається в районі вулиць Нагірної та Комсомольської, благословляється єпископом Серафимом.

Церква відверто знущається з людей, хоча місія священика інша: священик має жертвувати частинкою своєї душі, частинкою свого життя заради людського блага, заради добра. Своїми промовами, своїм життям, своїм ставленням до людей священик повинен нести

БІБЛІЯ — СУЧАСНОЮ УКРАЇНСЬКОЮ

Вийшла у світ Біблія сучасною українською мовою, перекладена Святейшим Патріархом Філаретом і видана Українською Православною Церквою Київського Патріархату. Новий переклад спрощує розуміння святої для всіх християн книги, порівняно з поширеними сьогодні перекладами Івана Огієнка й Івана Хоменка, хоча мовознавці можуть говорити про невідповідність тексту нового видання Біблії всім вимогам діючого правопису. Незвично й те, що Святе Письмо перекладалося не з текстів “оригінальними мовами”, якими писалося (давньоєврейська, арамейська, давньогрецька), а з Російського синодального видання XIX століття. Коментує подію прес-секретар УПЦ КП ієромонах ЄВСТРАТІЙ.

Загалом ми знаємо три переклади Біблії. Перший — Куліша, Пулюя і Левицького, другий — митрополита Іларіона (Огієнка), третій — Івана Хоменка (римське видання). Ще один переклад уже кілька років готує “Біблійне товариство”, але, мабуть, не скоро його видасть. Натомість, ми видали четвертий повний переклад Біблії — це є перший повний православний переклад. Він містить усі книги Святого Письма. Як канонічні, так і неканонічні, тобто, ті книги Старого Завіту, які є тільки в грецькому варіанті перекладу 70-ти тлумачників, але відсутні в єврейському кодексі. Попередні перекладачі Біблії українською мовою більше звер-

тали увагу на науковий, лінгвістичний момент. Церквою всі три попередні переклади не використовувалися під час Богослужіння.

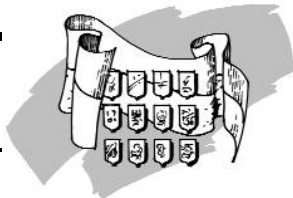
Початок церковного перекладу Біблії українською мовою був покладений ще в радянський час, коли тодішнього екзарха України Філарета на зустрічі в Раді у справах релігії запитали, чи можливе видання Біблії українською? Оскільки тоді перекладу не було, то видавати було нічого, але дозволив на переклад отримали й створили Комісію на чолі з екзархом. Новий Завіт переклали, але видали тільки в 1988 році, до 1000-ліття прийняття християнства в Русі.

ПОДІЯ

Старий Завіт переклав особисто Патріарх Філарет за п'ять з половиною місяців минулого року. Щоденно він перекладав 10 глав. Переклад здійснювався із Синодального видання російською мовою, над яким працювали 4 духовні академії в другій половині XIX століття. Це видання церковно визнане, багато разів перевидавалося й використовується всіма християнами (зокрема й католиками і протестантами), що послуговуються російською мовою. До того ж, сьогодні в Україні немає таких фахівців із мов та богослов'я, котрі переклали б Біблію з давньоєврейської та давньогрецької мов...

Не можна сказати, що новий переклад одразу ж абсолютно сприйнявся церковним середовищем, особливо переклад Старого Завіту, — для цього потрібний час. Натомість переклад Євангелія вже давно сприйнятий Церквою і вважається сьогодні найкращим перекладом українською. Поки що наклад видання — 10 тисяч примірників, ціна — 30 гривень.

• Підготував **Олександр СОЛОНЕЦЬ**

ПОСУЛЬСЬКА ПУСТЕЛЯ

Містечко Лубни набуло історичного розголосу завдяки засновникам — князям Вишневецьким.

“Вишневещина” не тільки у вітчизняній, але й у світовій історії — явище непересічне. Після того, як 1239 року монголо-татари знищили до ноги населення Лівобережної України, ці терени впродовж трьох століть стояли пустою. Полтавщина, частина нинішньої Сумщини, Чернігівщини, Київщини, Черкащини увійшли в історію під назвою Посульської пустелі: ані людності, ані бодай якої влади. Наприкінці шістнадцятого століття польський король подарував ці землі Олександру Вишневецькому. За якісь сорок років князі Вишневецькі гордо демонстрували гостям залюднений край.

Уже на початку народно-визвольної війни в Ромнах налічувалося 6000 дворів, у Лохвиці — 3325, в Лубнах — 2646 дворів і так далі. Саме на попелищі спаленого давньоруського поселення Лубно в 1589 році Олександр Вишневецький заклав сучасні Лубни. Ще не було міста, а на високому березі Сули вже стояв помпезний палац, прикрашений картинами італійських майстрів, скульптурами й бронзою. Історики пишуть, що палац не поступався найпишнішим замкам Європи. Чи не найбільш одіозною фігурою княжого роду Вишневецьких став небіж Олександра Вишневецького Ярема. Фактично існувало немовби “королівство в королівстві”. Зрозумілий і жорстокий Вишневецький не підкорявся нікому. Коли Сейм і король Сигізмунд III нагадали Яремі, що він — польський підданий і не мав би поводити себе з населенням так жорстоко, Ярема не на жарт розлютився. Він пообіцяв привести до Варшави, прямо в Сенатську Палату, 4000 вояків і власноруч віддати королю голову. Король і Сейм чомусь притихли: чи то переякалися, чи не дуже й переймалися українською людністю. Некороноване королівство проіснувало майже п'ятдесят літ. Стрімко виникло воно на пустому місці — стрімко й згинуло...

Ось як описує останні місяці Вишневецького історик О. Лазаревський.

...На початку січня Ярема з жінкою їздили до Лохвиці до одного з численних своїх маєтків, затим — у Сенчу на хрестини до тамтешнього управителя Суфчинського. 15-го — з Лохвиці в Лубни на похорон одного зі своїх “слуг” Закревського. Наприкінці січня Ярема пише до Путивльського воеводи про повернення своїх підданих, які втекли на терени Московської держави. 15 липня Вишневецький отримав повідомлення про те, що “якийсь Хмельницький” зібрав невеликий загін запорозького “гульайства”, розбив Корсунський полк. Після цього Хмельницький почав скликати до себе народ і гуртувати з нього військо. У кінці квітня Вишневецький дізнається про поразку поляків під Жовтими Водами від війська Богдана Хмельницького. Останній раз він повертається до Лубен 25 травня. А потім була поспішна втеча...

Історик Костомаров писав, що Вишневецький по дорозі від Лубен до Переяслава усіх, хто потрапляв до рук, люто карав. У кожному місті чи селі ставили на ринках шибениці. Людей вішали, саджали на палю, рубали голови. Тож із головною резиденцією Вишневецького народ вчинив люто —

ВІД КИЄВА ДО ЛУБЕН...

Містечко Лубни. 50 тисяч мешканців. Районний центр Полтавської області. Знаходиться напівдорозі між Полтавою та Києвом. Як і кожне повітове містечко, пишається минувиною, але не може особливо похвалитися сьогоденням.

так, як уміють розправлятися тільки в нас. Від одного з найрозкішніших у Європі палаців не залишилося й сліду! Тим, хто поцікавиться, в Лубнах покажуть хіба що високий крутосхил над Сулою — Лису гору, де стояв палац. Від замку не залишилося навіть підвалів!

“ВОЛЬНИЦЯ” НАД СУЛОЮ, або НАЩАДКИ “АТАМАНА ГРИЦЬКА ТАВРИЧЕСЬКОГО”

Сучасні лубенчани відрізняються непокірними характерами. У Лубнах, що не місяць, то на вулицях — мітинги чи ще якісь акції протесту.

Місцеві чиновники — теж не подарунок. Або ж не бажують знати ніякої іншої влади, окрім власної, ігноруючи Полтаву й Київ, або ж, навпаки, виявляють аж занадто надмірну активність і запалливість, яка суперечить здоровому глузду. Анекдотичні історії про лубенських чиновників увійшли в історію.

В 1852 році через Лубни мав проїжджати імператор Микола I. Градоначальника непокоїли ями на центральній вулиці. І тоді він віддав розпорядження вулицю... зорати. А для того, щоб утримувати, примусили бігати зораною вулицею в'язнів місцевої буцегарні. Микола I “благоустроєм” міста залишився задоволений. Та, от горе, після першого ж дощу вулиця перетворилася в непрохідне болото, та ще таке, що карети, в тому числі поштові, доводилося тягти трьома, а то й чотирма парами волів.

Пам'ятаєте “хіт” 60-х, знамените “Весілля в Малинівці”? Пам'ятаєте епізод, коли банда з гиком і улюлюканням вилітає з монастиря? Цей фільм знімався тут, на околиці

Ось, скажімо, Анатолій Соболев у вересні минулого року не побажав зустрітися навіть із народними депутатами України, не пустивши далі приймальні Левка Лук'яненка та Григорія Омельченка. У той день, 14 вересня, в Лубнах одночасно відбулися поминки і свято. Старі люди, ті, хто дивом уцілів у часи голодомору 1932—1933 років, пішки йшли на єдиний в Україні Курган Скорботи. Люди прийшли відслужити панахиду й помолитися за душі замучених голодом батьків, матерів, братів, сестер, друзів, родичів. Саме виповнилося сімдесят літ з часу тієї страшної трагедії українського народу. Анатолій Соболев ігнорував цей захід — там не було жодного представника місцевої влади. Прибув лише начальник місцевої міліції з учотою підлеглих...

А в цей час Лубни веселилися, аж гай шумів! Відзначали День міста. Видовище не для людей зі слабкими нервами. Уявіть майдан, заповнений лубенчанами, які танцюють, а між танцюристами пробираються старі люди. Хто з паличкою, хто на костурах. До Кургану Скорботи — пішки. Завжди пішки. Ніякого транспорту сюди немає. Ні в свято, ні в будень.

НЕСКОРЕНИЙ КОРЯК

Автору цього матеріалу тільки одного разу в житті пощастило бачити чиновника, що працював НЕ ДЛЯ СЕБЕ, НЕ ДЛЯ ВЛАДИ, а ДЛЯ ЛЮДЕЙ, які йому довірили крісло мера. Ця зустріч відбулася років сім тому в міській раді тих же Лубен. До міського голови Василя Коряка будь-хто з лубенчан міг зайти в будь-який час. Без черги й попереднього запису. Ви коли-небудь бачили такого чиновника?

Василь Коряк тоді кинув виклик всесильній обласній прокуратурі! Один із місцевих “олігархів” заборгував місцевому бюджетові колосальну суму, яка дорівнювала двом річним бюджетам міста. Це були гроші, які бізнесмен узяв у банку у вигляді кредиту. Коряк п'ять разів писав до міліції, але кожного разу начальник міліції заяву викидав до кошика для сміття.

Нерви, врешті-решт не витримали у прокурора області. Кримінальну справу відкрили проти самого Коряка. На мера завели вісімнадцять томів кримінальної справи! Як влучно сказав тоді адвокат Коряка: “Це було дослідження життя Коряка. Починаючи з дитячого садка!”

Та жоден зі сфальсифікованих фактів під час суду не підтвердився. Золотоніський суд Коряка повністю виправдав. Після звільнення ме-

ра зустріли кілька тисяч лубенчан. До кабінету Коряка внесли на руках. Але якою ціною людині дісталася перемога! Під час безпідставного арешту в слідчому ізоляторі Коряк переніс інфаркт і частково втратив зір.

Прапор Лубен

Навіть сьогодні, не будучи мером, Коряк наполегливо продовжує боротьбу за правду, намагається вивести на чисту воду чиновників-казнокрадів, корупціонерів, нечесних працівників правоохоронних органів. Звичайно, багатьом це дуже й дуже не подобається!

— Уперше вбити мене намагалися напередодні виборів до Верховної Ради в 1998 році, — розповідає Василь Коряк. — Стріляли картечню по машині. Не зважаючи на те, що я в той час був міським головою, працівники міліції приїхали тільки через годину! Не ввели системи перехоплення, не блокували міста — не зробили нічого, що, як правило, робиться в таких випадках. І знаєте, який висновок зробили в міліції? Ніколи не здогадаєтесь! “Замах Коряк організував сам на себе...”

За версією правоохоронців, таким чином Коряк намагався підвищити власний імідж.

Після того, як Василь Васильович почав видавати власну газету з промовистою назвою “Тихий жах”, місцева влада зрозуміла — це вже відкритий виклик!

— У двір полетіли гранати, — розповідає Коряк. — Я тоді дивився телевізор. А до дружини прийшла сусідка з дівчинкою. Моя жінка Катя — вчителька. Звичайно ж, говорили про шкільні справи.

Чавунні осколки влетіли до веранди. За сантиметр від жінок і дітей. Меблі довелося викидати. Працівники міліції, як і першого разу, приїхали тільки через годину. А до відділення міліції — п'ятнадцять хвилин пішки. І знову: “Це Коряк сам у себе кинув гранату”. У мене ж двоє маленьких дітей! Я їх люблю! Я люблю свою жінку, яка скільки вже пережила разом зі мною! Заради якогось там іміджу самому кинути в себе гранату?!

Третій, черговий захід.

— Уночі чую — собаки валують. Я звик, що до мене в будь-який час можуть гості приїхати. Хтось із друзів, які їдуть, наприклад, із Києва до Харкова чи, навпаки, стукають: “Давай, Васю, сало, давай яйця”. Козацька вечірня о другій годині ночі — звичне діло! Поїли — й далі поїхали. Того разу подумав, що знову хтось приїхав. Вийшов на веранду. На мене летить сніп вогню. Картеч, постріл дуплетом з обрізу. Потім другий. Упав на підлогу — спрацювала реакція, все-таки — колишній працівник міліції. Чую, як автомашина від воріт рвонула. Сусіди записали номер. Знайшли хлопця, котрий у Полтаві мешкає. Раніше судимий.

Того разу приїхали люди серйозні з Києва, я їм усе розповів. І мені призналися, що стався “втік інформації”. Як виявилось, та машина їздила за мною чотири дні! А злочинець, особу якого знали, “втік”, начебто кудись у Росію, “заліг на дно”. Знову все спустило на гальмах.

Замах четвертий. Сталося це після мітингу. Більше тисячі городян протестували того дня проти... лубенської міліції. Мітинг так і називався, судячи з лозунгів: “Захистимо лубенців від лубенської міліції!”

Уночі прокинувся від підозрілого шарудіння. У кімнату, де спав, намагалися залізти, хотіли відчинити вікно. Кімнатою бродив промінь кишенькового ліхтаря. Я припинив, — продовжує розповідь Василь Васильович. — Відчинити вікна не змогли. Тому пішли до веранди. Думаю, якщо помітять, що прокинувся, не жити! Шандархануть за просто! Чую, намагаються

відчинити вхідні двері. Згадав про діда-сусіда, котрого ось так недавно вбили. Старий торгував на базарі. Його допитували гарячою праскою. М'ясо шкварчало, немов на сковороді. Давай дві тисячі доларів! Дід мучився недовго. Серце не витримало.

Я добре знав про те, що до мене непрохані гості прийшли не по гроші. Усім відомо, що в мене грошей немає. Адже в мене ніколи не було ні магазинів, ні фірм, ні бізнесу. Виходить, прийшли на розправу? За себе якимось не боявся. Але поряд жінка, діти, теща. Можна було сховатися в підвалі, відсидітися. Врешті-решт, із підвалу відстрілюватися. Але ті, хто прийшов, напевне не знали, що робити. Могли й міну закласти, адже в нас під Лубнами дивізія, так що з цим проблем не було б. Чую, ось-ось двері відчинять. Піднявся нагору тихо, щоб не прокинулися домашні, заслав патрон у карабін. Усе ж таки жінка прокинулася. Тихіше, кажу, цього разу все по-серйозному! Я зараз відчиню двері й вискочу на вулицю. Якщо заміновано й підірвуся, — вискакуйте з сином на балкон і кричіть, кличте на допомогу. А чого чекати? Треба виходити. Не ховатися ж під спідницею! Карабін у руки, відчиняю двері та вискакую. Дивлюся в один бік. Нікого немає. Дивлюся в інший — метнулися дві тіні. Одна тінь метнулася за гараж, а друга — сховалася в гаражі. Бачу — стоїть у гаражі. Високий. На білій стіні добре видно обриси. В морзі потім міряли — 1,85 м, плюс підбори 3 см, ще гараж піднятий сантиметрів на 10, майже два метри. “Стій там!”, кричу, а сам ногою підтягаю до себе замок. Думаю, накину, — одного буде нейтралізова-

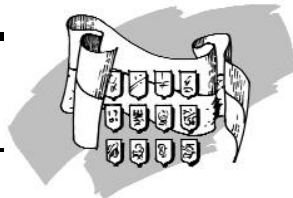
Закінчення на с. 12

Кам'яні скіфські баби — все, що залишилося від колишнього палацу князів Вишневецьких

Лубен, у селах Піски й Хорішки в липні—серпні 1967 року. Мгарський монастир, таким чином занесений до історії кіномистецтва, — у трьох верстах від міста. Він і нині діє.

Діє й місцева влада, дбаючи про свою окремішність.

Закінчення. Початок на с. 11

но. А він раптом кидається на мене. А я ж усе-таки — “мент”, це в мене вже в крові. Закон не зобов’язує цивільного стріляти вгору, робити попереджувальний постріл. Але ж я колишній “мент”. Звички деякі залишилися доведеними до автоматизму. Я діяв тоді обдуманно, переборовши емоції, до останнього намагаючись не довести справи до важких наслідків. Непроханого гостя попередив, щоб не наближався, двічі бахнувши вгору. Та злочинець усе-таки кинувся на мене, але впав, перевернувшись через велосипед. Я відскочив назад на два кроки й тепер уже направив карабін на нього, ще раз попередивши, залишатися на місці. Коли він знову кинувся на мене, я вистрелив, цілячись у ноги, адже там немає життєво важливих органів.

На жаль, куля потрапила вище наміченого, воно й не дивно, злочинець біг на мене. Як виявилось потім, куля перебила пахову артерію. Поранений упав, стало чути шум. То інші бандити (а можливо, один?) стрибали через паркан. Там, де вони стрибали, — поламали смородину, — там знайшли потім каністру із запальною сумішшю. Хотіли під-

Василь Коряк показує сліди від куль на склі веранди свого будинку

палити. Розрахунок був простим — ми б задихнулися, а в міліції зробили б висновок про те, що Коряк, мовляв, палив напідпитку в ліжку. То нічого, що все місто знає про те, що Коряк не палить. “Та кури, кури!” — скажуть, щоб швидше списати справу в архів.

Василь Коряк для більшості лубенчан — найавторитетніша людина. Нещодавно журналіст і правозахисник Василь Коряк зареєстрував нову газету під красномовною назвою “Кривда Лубенщини”. Там

ВІД КИЄВА ДО ЛУБЕН...

знову будуть “вибухонебезпечні” матеріали. Василь Коряк: “Писати є про що! Магазин “Ветеран” у Лубнах продали. Кінотеатр оцінили в 60 тисяч доларів, а там одного тільки мармуру не менше ніж на 200 тисяч доларів. У центрі міста будуються автозаправки, за копійки роздається майно та будівлі військового містечка, депутатам перестали роздавати матеріали сесії, в одного заступника мера — 18 магазинів, у другого — 4 автозаправки, невідомо куди поділися 125 тисяч гривень для укріплення Хорольського узвозу й відселення сімей із вулиці Степана Разіна (на цій вулиці — зсуви — А. Н.). Незважаючи на заборону Кабінету міністрів, придбали будинок під міську адміністрацію. На п’яти поверхах робиться євроремонт. Будуть персональні туалети для перших чотирьох осіб міста, “кімнати психологічного розвантаження” і тому подібне. І це в той час, коли в багатьох лубенських школах діти, як і сто років тому, бігають взимку в туалет у дворі.

Коряк — один із тих, на жаль, небагатьох, хто здатен хоча б якось стримувати розгул уседозволеності й несправедливості з боку властей імуших.

НА ВУЛИЦІ НОВІЙ УСЕ ПО-СТАРОМУ

Лубенський краєзнавець Сергій Швецов зібрав унікальну колекцію. Незвичайні історичні факти. Книгу автор так і збирається назвати “Книга лубенських рекордів”. Можливо, до цієї книги потрапить і лубенчанин Микола Петрович Морохонько. А можливо, незвичного рекорду автор і не включить до свого збірника. Адже таких, як Микола Петрович, у нас в Україні хоч греблю гати.

Нещодавно родина Морохоньків відзначила 25-річчя подружнього життя. Всі ці роки прожили в кімнатці розміром два на два метри. На цій “житловій площі” — два ліжка і малесенький столик. Колись невеличку частину сарайчика тимчасово пристосували під житло. Це “тимчасове” затягнулося на чверть століття. Скоріше за все, доведеться чоловікові, якому сьогодні вже за сорок, доживати тут із жінкою частину життя, що залишилася. Повстала фабрика, де працював, перейшла до рук нових господарів, а відтак залишилося багато працівників, у тому числі й він із сім’єю, без роботи і будь-якої надії отримати в майбутньому

нормальну квартиру. Стояв у черзі, сподівався, що рідне підприємство не залишить напризволяще, тому в міськвиконкомі на чергу не став.

Вулиця Нова, де вони живуть, названа так наче в насмішку, вся — з розвалюх приватного сектору. Будинки тут зліплені або після війни, або ще до революції 1917 року. Приватний сектор з усіх боків затиснутий високими бетонними парканами відомих колись на весь Союз підприємств. Заводи “Комсомолец”, “Комунар”, за сотню метрів від Нової вулиці — меблевий комбінат, ватна фабрика, “Лічмаш”, “Лубнифарм”. На роботу тут влаштуватися важко, а отримати квартиру — майже фантастика. Скільки Миколі Петровичу доведеться стояти в черзі на біржі в очікуванні роботи, лише Богу відомо. Для невеликого міста проблеми безробіття й житла — найболючіші. За інформацією міського управління комунального господарства, в Лубнах близько двадцяти будинків, збудованих ще в дев’янадцяті — на початку двадцятого століття. Мати Миколи — Ганна Олексіївна, коли ми розмовляли, не змогла втримати сліз.

— Та він і народився тут! Тут і в школу почав ходити. Тут, на цьому ліжку, уроки робив. Тут і весілля справили. Сюди жінку привів. Тут дочка народилася. Тут і дочка до школи пішла, а потім і школу закінчила. А потім і сама заміж вийшла. На вулиці Новій спочатку ніхто не міг відповісти, хто ж це в них “живе двадцять п’ять років у сараї”? Автор цього матеріалу спочатку не знав прізвища того, кого шукав. Було відомо, що сім’я чверть віку живе на чотирьох квадратних метрах. Але чого дивуватися, якщо так живуть сотні тисяч людей?

КНИГА ЛУБЕНСЬКИХ РЕКОРДІВ

Сергію Швецову немає і тридцяти, але навряд чи хто з істориків чи краєзнавців знає про Лубни більше, ніж він. Сергій може водити по Лубнах днями, тижнями й розповісти про місто до безкінечності.

...У розкішному будинку десяти школи під час війни фашисти влаштували концтабір. Лише про цю школу вже можна писати окрему книгу. Щоразу під час виборів — чи то до місцевої ради, чи до парламенту — школа опиняється в епіцентрі передвиборної агітації.

Лубенський краєзнавець Сергій Швецов

Практично кожен кандидат у мери, чи депутат із Лубен обов’язково вчився тут. Звісно ж, не може не виступити в стінах рідної школи! Кого підтримає школа, того підтримає і місто!

Поряд — будинок районної адміністрації. Під час громадянської війни тут був штаб конармії Семена Будьонного. Тут же — пам’ятник Пушкіну. Тут стояв будинок батьків Анни Керн, яка так надихнула Олександра Пушкіна.

Колись у Радянському Союзі найкращі ковдри випускали в Лубнах. Це підтверджував Державний Знак Якості. Єдині в СРСР ковдри були нагороджені таким почесним у ті часи знаком. Про лубенські ковдри в 1972 році писала навіть газета “Правда”, що було на той час великою відзнакою, можливо, не меншою, ніж сам знак якості.

Лубенська ковдрово-повстяна фабрика була також єдиним підприємством на просторах великої країни, де виготовляли так звану “музичну повсть”, яку використовували при виготовленні багатьох музичних інструментів.

На жаль, усе це — в далекому минулому. Поряд із тією ж повстяною фабрикою — завод “Комунар”, який експортував круглошліфувальні верстати в 64 країни світу.

Саме в Лубнах уперше в СРСР почали випускати комп’ютери. Як повідомляла в 1972 році та ж газета “Правда”, лубенський завод “Лічмаш” — перший, і на той час єдиний, завод країни, який почав виготовлення машини для програмування. Фактично, то були перші ЕОМ, які пізніше стали комп’ютерами.

У книгу світових рекордів, без сумніву, повинна бути занесена й найдовша в світі... ревізія.

У XVIII столітті якийсь ревізор на прізвище Афанасьєв проводив ревізію — не багато й не мало — впродовж 23 років, після закінчення якої присіпчив ревізор одружився. Як виявилось, весь цей час Афанасьєв придивлявся до дівчат із села Юсківці, де йому довелося проводити перевірку. А ось чи став ревізор щасливим після такої ретельної вибори, про це, на жаль, історія нічого не говорить.

Дещо незвичний рекорд встановив 30-річний лубенчанин Д. 11 вересня

2000 року працівники міліції знайшли у нього в гаражі 22 надгробні пам’ятники, які той поцупив на міському гробовищі. Це більше, ніж рекорд іншого мешканця цього ж міста К., який украв 17 надгробків.

Петро Калнишевський, уродженець Лубенщини, останній кошовий отаман Запорозжя, теж може бути кандидатом до Книги лубенських рекордів. За наказом Катерини II його заарештували в 1775 році й запроторили на Соловки, коли старому було 86 літ. Екс-отаман пробув у неволі 25 років і помилуваний за наказом Олександра I в березні 1801 року. Калнишевський помер у 1803 р., на 113 році життя.

Невеличке, здавалося б, містечко — всього п’ятдесят тисяч мешканців. Ну що, на перший погляд, тут може бути цікавого... Те, про що ми розповіли, — тільки тисячна частина того, що можна було б розповісти про Лубни.

• **Анатолій НЕДАВНІЙ**,
Полтавська обл.,
Фото автора

«КАЛИНА» РОЗКВІТЛА В ЄГИПТІ

“Акробатік!” — зверталися до Валерія Кирилюка глядачі у восьми містах Єгипту. Заслужений артист України, начальник управління культури Ніжинської райдержадміністрації виступав там разом із учасниками фольклорного ансамблю “Калина” на чотирнадцятому Всесвітньому фестивалі, який організовує меценат Мухамед Хасан.

Колективи з 34 країн високо цінували автентичне виконання українських обрядових пісень і хореографію, що яскраво виражає дух народу. Оці акробатичні стрибки — високі, як Карпатські гори, і вільні, як політ чайки. А розмахи рук — широкі, як рівні простори Полісся. А скільки довіри до природи, намагаючись жити в гармонії з нею в давніх звичаях і обрядах.

“Калина” протягом восьми днів показала вісім концертів із різними програмами. Це бу-

ли і “Веснянки”, і “Збір урожаю”, і “Весілля”, і свята Івана Купала та Покрови.

Українцю, який не хентує вишиванкою та рідною мовою, ці космологічні знаки багато означають у його родовій біографії.

Їх ретельно добирають. Вивчають, розвивають у собі учасники “Калини”. А це — методисти Талалаївського будинку культури, вчителі зі Шняківки, школи мистецтв із Черняхівки. У 2001 році їх об’єднала на громадських засадах викладач Ніжинського училища культури й мистецтв ім. Марії Заньковецької Надія Кирилюк.

В умовах глобалізації, яка активно наступає, кожна нація саме через фольклор намагається зберегти свою самобутність. І це бажання дуже зближує на таких фестивалях арабів і фіннів, грузинів і греків, українців і малайзійців. Світ прекрасний саме

розмаїттям культур. І тому, незважаючи на озброєну охорону під час концертів, на пляжі чи в музеї, фестиваль дихав взаєморозумінням, гарною організацією, захватом публіки. Українських дівчат пропустили навіть у мусульманську мечеть, лише попросили зняти взуття.

Присіпчиве конкурсне журі прислухалося і придивлялося до майстерності, живого

Українська “Калина” розквітла на тлі єгипетських пірамід

ЗНАЙ НАШИХ!

звуку, правдивості виконання — до золотих ключиків перемоги.

Її виборів єдиний колектив з України — ансамбль “Калина”. Він повів із єгипетського міста Ізмаїл головний приз — “Золотий ключик”. А ще запрошення на фестивалі в Малайзію та Фінляндію. Це вже друга перемога “Калини” на подібних культурних форумах. У липні 2004 року вона блискуче виступила в Києві, і її відзначив керівник секції від України при ЮНЕСКО Юрій Войнаровський.

Валерій Кирилюк дякує йому за підтримку, а також — Міністерству культури України, Посольству України в Єгипті, Чернігівському земляцтву в Києві за сприяння в організації поїздки на єгипетський фестиваль.

“Золотий ключик” окрилює. І в планах колективу — створення молодшої групи з числа дітей, які навчаються в районній школі мистецтв. У минулому навчальному році її вісім філій відвідували 160 учнів. Плата за навчання становить 7—10 гривень. Бюджетні кошти виділяє Ніжинська районна рада.

Саме на таких юних українців ми й покладемо нашу українську надію.

• **Надія ОНИЩЕНКО**

До автопортрета Івана Марчука, або пльонтанізм у дії

Шанувальникам творчості Івана Степановича Марчука нинішнього року щастить. Виставки його живопису тривають одна за одною. У липні—серпні відбулися одночасно дві: тематична (“Сонце в зеніті”) в Києві та ретроспективна в Харкові. У розпеченій липневою спекою київській артгалереї переїмало дивною прохолодою від снігових пейзажів. Було, звичайно, і сонце в зеніті, але по-весняному ласкаве та ніжне.

Ідіть на виставки І. Марчука, не перелічуючи з сумом останніх гривень. Цей художник — людина щедра, недріб'язкова. Тож вхід безкоштовний, як і дозвіл робити фото з його полотен. Для порівняння: щоб у Кирилівській церкві-музеї (державного підпорядкування) зробити бодай одне фото, musíte придбати вхідний квиток за 4 гривні плюс 20 гривень за дозвіл фотографувати. Пенсіонерам — ніяких знижок.

Час — це гроші. Проте його ти не пошкодував пан Іван, зодивившись терп'ю. Отож, отримала я нагоду ти круті марші вузьких сходів у н'яг верховому старовинному будинку в 2-й ні дворі на вулиці Пушкінській. Провони під дах до невеличкої майстерні митця, віконця якої поглядають на дахи прилеглих будівель.

Романтично? Така собі мансарда в паризькому стилі й часу досить для роздумів. Скільки разів на день “скелелазить” немолодий художник розхитаними металевими сходами, роззорнутими гвинтом на останніх поверхах? А раптом — серце, чи голова запаморочиться, а поруч — нікого? Чи не час столичній владі подумати про свого справді унікального громадянина?..

КОТРИЙ — КРАЩИЙ?

Занурюємось у низенькі крісла. Зчорнілий паркет, як і футболка на Марчукові, являє собою строкате панно з ляпів фарби, бо хазяїн майстерні працював перед тим, як мене впустити. Маленьку кімнату освітлює віконце, врізане в товсту стіну старовинної кладки. Другу стіну займає самостійно збитий стелаж, а далі — одна картина впритул до іншої. Чималий робочий стіл посередині. Дуже спартанське приміщення, де простір не гуляє...

Час першого запитання. Але зосередитися неможливо, бо увагу перебирає на себе зображення людської істоти, вщент виснаженої життям. І то — майже кістяк у якійсь старовинній одязі, закутий у раму, — головує над кріслом реального Марчука. Чую пояснення.

— Мій автопортрет, коли мені виповниться 150 років. Назвав його “Наперед заглядаючи”.

Синьо-блакитний погляд пана Івана повеселішав та жаво спостерігає за справленим враженням. Воно-таки сильне, тим більше, що під “кістяком” — іще одне полотно, а на ньому... дещо схоже на перемальовку гобелена в сюрреалістичному стилі. Чи то в абстрактному? Отримую уточнення:

— І це також автопортрет. Для себе я не більше, як модель. Оскільки моделька власна, можу розправитися з нею на розсуд художньої фантазії. Малювати автопортрети почав іще студентом, хоча тоді сам собі був нецікавим, навіть нелюбим. Коли згодом побачив, що я можу, то зацікавився: що то в мені живе? Я вже робив із себе малюнок майже щороку. Проте в реалістичній манері написав лише один. Усі інші автопортрети робив у певному художньому образі: яким хочу себе бачити, або що міг би з себе зробити.

До власного золотого фонду відношу автопортрет, що народжував двічі. Вдламі вийшов із першого разу. Через певний час, коли вже опанував власну техніку, якось глянув на нього, а він аж мить-благає: “Ну, перемалюй мене. Зроби, як ти тепер можеш...”

Підходжу до улюбленого “двічі народженого”. Не одразу з суцільного плетива мазків фарби у благородних тонах срібла з чорно починає вимальовуватися знайомий уже гордовитий ніс із вусами під ним. Далі профіль стереоскопічнішає, сливає над полотном, буквально втягнувши мої очі, всмоктуючи їх. Наче той Вій у Гоголя, що таки змусить дивитися на себе, а далі — хоч пропадай. І підкоряєшся магнетичній волі мистецького образу, його чаклунству, котре вплетене, мабуть, теж чаклуном із Пушкінської вулиці. Звичайно, що, захлинувшись від шоку, не будеш роздивлятися хай навіть і красеня, але реалістичного: вже нецікаво.

МАЙЖЕ В ГОРИЗОНТАЛЬНОМУ ПОЛОЖЕННІ

Напередодні інтерв'ю я слухала розповідь І. Марчука на третьому каналі Українського

радіо. Був прямий ефір, він відповідав на запитання — що таке його “пльонтанізм” та звідки він узявся. Запам'яталося таке. У дитячі роки його оточували нитки, безліч ниток. Сім'я жила сутужно, і на хліб заробляли ткацтвом. І ті нитки та ткані полотна в'їлися хлопчику Івану в печінки. Тобто, домашнє ремесло — мистецтво українських сільських ткаць — глибоко увійшло в підсвідомість, обдаровану багатою мистецькою уявою. Згодом, уперто працюючи над самовдосконаленням, вдобув-таки звідти свій пльонтанізм (плетіння мазків пензля) художник Іван Марчук.

Експозицію циклу “Сонце в зеніті” подивилося дуже багато людей, як випадкових, так і хронічних фанів творчості І. Марчука. У кожного свої враження та захват від побаченого. Люди охоче викладають їх у книзі відвіду-

Справді, за все мусимо платити. Багато художників через подібне проходять, далі гальмують і поступово втрачають темп — тільки не він. Здолавши халепу, перш за все, силою волі, знову пішов “уперед і вгору”. Наприклад, до експозиції “Сонце в зеніті” лише 6 картин узяв із свого золотого фонду. Решта — 18 пречудових полотен — створені протягом 2003–2004 років... Пан Іван повертається до розмови:

— Отже, сніг... Його іскорки, западинки, відтинки — все це відтворюється завдяки моїй техніці. Навіть подати такий стан, щоб визначав температуру снігу. Зиму я страшенно люблю, коли весь бруд зникає під чистотою сніжного завою...

Перебравши в малюванні все, я вже знаю, чого мені коштує зробити пейзаж. Але яка насолода потім, яке самозадоволення. Є такі полотна, що їх я ніколи від себе не відпускаю, з ними

СОНЦЕ В ЗЕНІТІ

гу. Наприклад автопортрети Тараса Шевченка. Вони надзвичайно допомогли мені в роботі над “Шевченкіаною”. Адже Шевченко фіксував себе в певні періоди життя. Тому, коли я створював малюнок до того чи іншого вірша чи поеми, вдивлявся у відповідний автопортрет, щоб наблизитися до стану самого поета. Як наблизитися? Звичайно ж, малюючи його портрет. Таким чином із 42-х картин “Шевченкіани” на 7 зображено самого Т. Г. Шевченка.

Але портрет страшенно обмежує, а треба рухатися далі. Я хочу тепер робити тільки те, що збуджує мистецьку уяву, штовхає, не породжує застою. Якесь цікаві імпровізації, експерименти, експресії. Об'єднаю їх у цикл “Виходять мрії з берегів”, тут я “спускаю з ланцюга собак” — даю собі повну творчу свободу. У цьому я ненаситний і знов кажу: — дайте мені 20 рук, як у Шиви, і їх теж буде замало.

Мною володіє та категорія любові, що є пристрастю до процесу малювання і його результату. Шаленство. Щоб побачити, що саме воліє вийти з мене, треба малювати — та бачити; бачити — і знов малювати. Отримувати перед собою те, чого ніхто не зробив, і я сам поки не зробив. Сиджу тут наодинці зі своїми творіннями, наче замкнутий. Потім на якийсь час їду знову в життя, фізично живу там і знову від того життя втікаю. Навіщо? Щоб знайти в собі щось сховане, витягти його й дати насолоду собі та людям, бо якщо я не задоволений власною картиною, то буду її мучити, а вона — мене, і так будемо разом мучитися, доки не скажу собі: “Я маю повне право поставити на тобі, моя любя, свій власний підпис”.

Знову затюлював мобільник. Марчук щось туди говорить, а мені тим часом на згадку прийшла розмова в купе потяга. Я поверталася зі Львова, де була одна з тих напружених нарад, коли й 24-х годин не вистачає. Там чула про львівську виставку І. Марчука — та як настати часу? І от зі мною в купе повертаються до Києва троє чоловіків, художників. До самого ранку я слухала, як Марчук щось робить, чогось не робить. Наостанок вислухала (не приховую, що з цікавістю):

А: У Марчука немає на полотні справжнього еталону жіночої краси. Він не зігріває нею глядача. Він — холодний чоловік.

Б: Так, він не Гоїя, не Рубенс і м'яса не малює. І не “нідіриває” дешевого еротикону.

В: То ж то й є, що він подає “на власній тарілці” все-все, що інші ретельно змальовують із натурниці. На його полотні аж мерехтить від еротичних символів. Треба лише їх відчувати.

Тепер, коли я вдивляюсь у його “спущених із ланцюга собак”, не можу не погодитися з паном В. Тож пам'ятайте про езопіську мову Марчука, панове, якщо вам цікаво. Саме нею пан Іван промовляє навіть зі свого найулюбленішого автопортрета. Вільними від цього залишаються його ніжні, надзвичайно поетичні й водночас глибоко національні пейзажі. Адже він — дитя рідного Тернопілля з глибоким стійким селянським корінням, естет від народження. У своїх пейзажах Іван Степанович — янгол пречистий.

“Сонце в зеніті” — якщо хтось не встиг подивитися, то йдіть до будинку-музею Г. Кавалеридзе, що на Андріївському узвозі. У затишній залі — його пейзажі, а вхід — вільний.

● Людмила ДЕХТЯРЬОВА
Колаж та світліни автора

ВІДКРИТО ДУХОВНИЙ ЦЕНТР

До цього свята, здавалося, причетний увесь Київ. Бо ще на далеких підходах до будинку на вулиці Івана Мазепи, 29, лунала музика, а до входу на подвір'я музею важко було навіть протоптатися. І на подвір'ї, і біля будинку стояли столи з виробами народних умільців. Була тут і вишивка, і різьблені та плетені речі, й українська народна іграшка, і ляльки-обереги, і записи автентичної української музики у виконанні ансамблю традиційної музики "Буття". А зібралися усі ці добродії з нагоди надзвичайно приємної події — довгоочікуваного відкриття Українського центру народної культури "Музей Івана Гончара".

добре знаний у усьому світі, він був опозицією офіційній ідеології й тоталітарному режимові. Коли Україна здобула незалежність, а Іван Гончар отримав заслужене визнання своєї творчої та просвітницької діяльності, широкою громадськістю було поставлене питання про створення всеукраїнського центру народної культури, де б, як це бачилося Іванові Макаровичу, на фаховому рівні вивчалася, плекалася й розгорталася національна традиція — запорука життєздатності народу. Але в 1993 році Івана Макаровича не стало. Його зібрання та творча спадщина — понад 15 тисяч одиниць зберігання — стали основою державного музею, для якого у вересні 1993 року було виділено будинок колишньої канцелярії генерал-губернатора по вул. Івана Мазепи, 29. У листопаді 1999 року Музей І. М. Гончара відвідав Президент України Леонід Кучма та Голова КМДА Олександр Омельченко. Як наслідок, з'явився Указ Президента про реорганізацію Музею в Український центр народної культури "Музей Івана Гончара". Кабінет Міністрів України отримав доручення вирішити питання звільнення житлових і нежитлових приміщень та передачі їх на баланс Центру. У 2000 році подалася реставрація та реабілітація пам'ятки. Садина стала власністю Києва. Центру було передано 16 кімнат гуртожитку, більша частина яких, на жаль, дотепер не відселена. Завершення створення УЦНК "Музей Івана Гончара" шляхом реконструкції будинку, створення експозиції та впорядкування території заплановане Київською міською владою на 2005 рік.

За словами академіка, депутата ВРУ **Миколи Жулинського**, Іван Гончар — це духовний будівничий держави: "На мою думку, духовний будівничий багато більше надає авторитету державі, ніж будь-які фінансисти, економісти, бізнесмени разом узяті. Бо без духовної основи не може бути ні нації, ні держави."

Коли в свої аспірантські роки я йшов Хрещатиком за хором Леопольда Яценка, що співав коляд-

ки, який співає тут і сьогодні, коли приходив у будинок Івана Гончара, завалений експонатами так, що серед них іноді важко було розгледіти худорляву постать господаря, я й уявити не міг, що ми такі доживемо до того дня, коли будемо мати Центр української національної культури "Музей Івана Гончара". Хотів би, передовсім, добрим словом згадати київську міську владу, яка взяла на себе цей обов'язок і виконує його. Сьогодні це лише перша черга. Але я впевнений, що увесь цей будинок буде центром, який стане об'єктом усіх туристичних візитів. Що тут буде працювати прекрасний колектив дослідників української національної культури. І буде, нарешті, видано ті 28 величезних томів "Україна і українці", що їх підготували подвижники на чолі з Петром Гончаром, якими ми скажемо світові, що українська держава — це держава, яка має унікальну національну культуру та традиції, й таким чином покажемо

світові унікальне обличчя української цивілізації".

Син і продовжувач справи Івана Макаровича **Петро Іванович Гончар**: "Ось і на нашій вулиці свято. Ми чекали його майже 11 років. Ситуація, в яку потрапила й

адміністрація, і ми, справді була дуже складною. Сьогодні ми відкриваємо 5 залів із п'ятнадцяти, які є в нас за концепцією. Це невеличка частина, багато ще треба зробити. Ми поспішали, бо хотіли приурочити відкриття до Дня нашої незалежності, тому що ім'я Івана Гончара пов'язане з цим

шли працювати й отримувати зарплатню; це — найкращі побратими і в найкращому розумінні слова — однодумці, які день і ніч працювали разом із Петром Івановичем. Хочу подякувати всім тим, хто вірив у те, що цей музей відкриється. Бо як сказали дівчата з хору "Гомін": "Коли не було церков, то ми ходили до Івана Макаровича, як на прощу, і співали пісні йому". Хочу подякувати Івану Макаровичу за те, що він усе своє життя вклав у свою віру. За те, що він єдиний, мабуть, серед усього, що відбувалося, вірив у те, що цей музей відкриється і Україна буде незалежною. Це справді райський куточок. Якщо не бачили раю — приходьте. Тут будуть відбуватися колективні співи й ті свята, які називають народними, — і Великдень, і Різдво, і Свято гончарів. Славу Україні буде продовжувати цей музей".

● **Галина ЖУРАКОВСЬКА**

ПАМ'ЯТНИК ПИСЕМНОСТІ

У Чернівцях, на розі вулиць І. Котляревського та Лесі Українки, відкрито пам'ятну стелу українській писемності.

Для обласного об'єднання Всеукраїнського товариства "Просвіта" це подія щаслива й визначна. Пропозиція, з якою товариство виступило в ході державного відзначення 200-річчя Нової української літератури й 1000-річчя літописання в Україні, була прийнята містом. Відкриття знака співпадає із ювілейними датами як в історії нашого письменства, так і в діяльності просвітян краю: 235-ої річниці від дня народження І. Котляревського та першого десятиліття від проведеної товариством спільно з обласною адміністрацією науково-практичної конференції "Мова — фактор державотворчий".

Цей задум не був би втілений без сприяння голови адміністрації Василя Валерійовича Кошмана, міського голо-

ви Миколи Трохимовича Федорука, начальника облуправління культури Івана Васильовича Петруска, без творчої праці скульптора Володимира Гамалія, архітектора Ірини Коротун, робітників, які здійснили матеріальне втілення мистецьких проєктів, а також — без учителів та учнів середніх шкіл, викладачів і студентів університету, інших осередків громадян, які своїми внесками започаткували фонд спорудження пам'ятки.

Подія ця сповнена особливого значення не тільки для просвітян, а й для всіх громадян, які сповідають просвітницькі ідеали духовного й національно-державного відродження України. Адже відкрито знак на вшанування не якоїсь окремої історичної події чи особистості, а всіх відомих та безіменних подвижників вітчизняного літописання й українського письменства, які свій талант, силу духу та своє життя віддали одній великій і нелегкій справі обстоювання, збереження й збагачення того, що нас найперше вирізняє поміж народів світу,

ВШАНУВАННЯ

— рідної мови. А вона ж, мова наша, з давніх-давен визначалася високим розвитком. Про це свідчать, зокрема, й пам'ятки письменства нашого краю. Такі, скажімо, як Путнянське Євангеліє, що його відкрив, дослідив і видав професор Чернівецького університету Омелян Калужняцький. Про це, зрештою, свідчать і так звані молдавські грамоти, одна з яких (Александра Доброго, 1408 р.) донесла до нас і перші згадки про Чернівці.

3 листопада 1918 року буковинські українці на кількатисячному вічі в Чернівцях одноставно заявили: "український нарід чужого не бажає, але свою рідну землю боронитиме до останнього". Ця заява і нині звучить актуально.

Тож хай відкритий пам'ятний знак буде символом глибокої вдячності всім попереднім поколінням народу нашого, завдяки подвижництву яких Україна стала суверенною державою, українська мова в ній — державною.

● **Віктор КОСЯЧЕНКО**

«ЛЕСИНА ОСІНЬ»

В Ялті відбувається десяте культурно-художнє свято "Лесина осінь", присвячене творчості Лесі Українки.

Ювілейна афіша запрошує шанувальників таланту "Співачки досвітніх вогнів", усіх любителів рідного слова й мистецтва на наукову конференцію "Античність у творчості Лесі Українки", всеукраїнський конкурс читців її імені, концерт державного камерного ансамблю "Київські солісти", виступи кримських професійних і самодіяльних митців та дитячих колективів із Лесиними творами. У першій музичній школі відбудеться майстер-клас народного артиста України Богдара Которовича,

в культурному центрі Ялти — моноспектакль заслуженої артистки України Галини Стефанової. Нові експозиції ваблять у ялтинський музей гордості української поезії — Лариси Петрівни Косач, де нині особливо людно. Свято прикрасили й виставки: народної художниці України Марії Приймаченко та керамічних виробів кращих майстрів Полтавщини. Прощальний акорд нинішньої "Лесиної осені" прозвучить у концертній залі "Ювілейній", яка у великій художній композиції на честь Поетеси збере провідних митців України.

● **Віктор ХОМЕНКО**, Крим

ФЕСТИВАЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ

Ігор Римарук

Жителі та гості міста відвідали 11 книжкових тематичних виставок: «Кращі книги України — переможці конкурсу «Книжка року»; «Кращі дитячі книжки України»; «Нові книги членів Асоціації українських письменників»; «Книги видавничого центру «Просвіта», і навіть «Виставка саморобних книжок, виготовлених дітьми з їхніми власними творами, які взяли участь у Першому всеукраїнському конкурсі книжок «Тарасовими шляхами». А. Осадча, член правління «Просвіти», власноруч виготовила багато експонатів і підготувала виставку українських вишивок: «Заповіт» та «Кобзар» Тараса Шевченка, рушники, серветки.

Фестиваль урочисто відкрився в День Незалежності України великим літературно-музичним святом, на якому заступник міністра інформації Криму Гульнар Муртазаєва вручила грамоти голові Феодосійської «Просвіти» Г. Хижняку; завідувачим бібліотек О. Степановій, Т. Камінській, Т. Рудомазиній; голові Феодосійського Союзу українок А. Осадчій; письменнику Є. Білоусову та іншим за пропаганду української мови й книги у місті. Свій виступ начальник управління культури Феодосійської міськради Тамара Стеблюк зосередила на досвіді роботи з пропаганди української мови та книги, яку веде письменник Євген Білоусов. Автор програми «Місто 1000 письменників» написав і видав чимало книжок для дітей на історичну тематику.

Тамара Стеблюк запевнила присутніх, що міська Рада докладе максимум зусиль для того, щоб фестиваль української книги відбувався у Феодосії щорічно й переріс у всеукраїнський, а феодосійці відчули, що живуть в Україні.

На святі виступили письменники Ігор Римарук, Мар'яна Савка, Маріанна Кіянська, Ольга Довгоп'ят, Тетяна Петровська, місцеві автори — Євген Білоусов, Валерія Норченко, В'ячеслав Ложко, артисти. Особливо запам'ятався восьмирічна Дана Осадчук з Кіровського району, яка прекрасно читала вірші українських поетів.

Голова міського відділення «Просвіти» Георгій Хижняк наголосив, що українська книга дуже потрібна у Феодосії як дітям, так і дорослим. Адже дуже мало жителів міста досконало знають українську мову, хоч у Феодосії й діють курси з її вивчення. «Саме

Наприкінці серпня у кримському місті Феодосія вперше відбувся фестиваль української книги «Феодосія-2004». Свято організували Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Т. Г. Шевченка, Асоціація українських письменників, комітет з інформації Автономної Республіки Крим, а також Феодосійська міська держадміністрація та міське відділення «Просвіти».

Ініціатором проведення цього заходу був дитячий письменник, лауреат вищої світової нагороди в галузі дитячої літератури — міжнародного конкурсу імені Г.-Х. Андерсена (ЮНЕСКО) Євген Білоусов, а допомагали йому просвітяни: Г. І. Хижняк, А. О. Осадча, В. Г. Комарова. Вони ж сприяли успішній роботі фестивалю.

українська книжка допоможе вивчити рідну мову глибше», — сказав Г. Хижняк.

У дні фестивалю відбулася презентація книжок видавництва «Старий Лев». Головний редактор Мар'яна Савка та директор Юрій Чопик розповіли присутнім про історію створення цього львівського видавництва, підготовку й видання першої книги — «Малютам і батькам», що зацікавила читачів українськими традиціями, різноманітними піснями, кулінарними рецептами. Мар'яна Савка — автор книжки «Корова кольорова», яка названа серед кращих дитячих книг 2002 року. Захоплення феодосійців викликали книги «Чи є в бабуїна бабуся», «Казки Старого Лева», видавничу легенду про Старого Лева. Мар'яна та Юрій запросили присутніх у Галичину, пообіцяли відкрити у Львові книгарню «Старого Лева».

Ігор Римарук, головний редактор журналу «Сучасність», шевченківський лауреат, голова Асоціації українських письменників, ознайомив присутніх із книгами Василя Герасим'юка «Поет у повітрі», останнім романом Юрія Андруховича «12 обручів», кількома книгами Юрка Покальчука, представив нові книги Ірен Роздобудько, Василя Шкляра, Олександра Ірванця, Павла Гіринька. А ще Ігор Римарук розповів про міжнародні зв'язки та представництва Асоціації.

У рамках фестивалю відбувся круглий стіл «Українська книга сьогодні й завтра в Криму». Голова феодосійського Союзу українок Алла Осадча білкалася, що книжки

ПОДІЯ

рідною мовою до Криму не доходять. У Феодосії повно «російського читива», а от придбати українську книжку немає де.

Її підтримав Георгій Хижняк: «Феодосійці ще мало знають історію держави, і майже зовсім не вивчають рідної мови, бо української школи в місті немає, є лише українські класи, придбати книги українською мовою для читачів ніде».

Фестивальні заходи пройшли у Феодосійських бібліотеках — для дорослих та дитячій; у музеях Айвазовського та О. Гріна, будиночку-музеї М. Волошина в Коктебелі.

У власне літературне кафе «Богдан» запросив письменників поет В'ячеслав Ложко, який видав чимало поетичних збірочок, присвячених рідному Коктебелю. Тут, у літературному кафе, неподалік невеличкої садиби-музею Максиміліана Волошина, часто звучить поетичне слово. Ми, звичайно ж, були зачаровані красою невеличкого містечка, яке відоме своїми літературними традиціями.

Під час акції «Українська книга завжди на висоті» учасники фестивалю відвідали клуб дельтапланеризму в Коктебелі, а Мар'яна Савка, Маріанна Кіянська та Юрій Чопик зі своїми книгами піднялися в небо на дельтапланах над горою Узуне-Сирт.

• **Ольга ДОВГОП'ЯТ,**
член НСПУ

Зліва направо: Ольга Довгоп'ят, Тетяна Петровська, Євген Білоусов, Валерія Корсенко та голова Феодосійського відділення «Просвіти» Георгій Хижняк

БУДИНОК ІЗ ДОМАШНІМ ЗАТИШКОМ

Новий навчальний рік позначився у Ніжині відкриттям незвичного закладу — дитячого будинку змішаного типу «Затишок». У відремонтованих світлих кімнатах дитячого садочка на вулиці Прилуцькій поселилися 20 школярів до п'ятнадцяти років із функціонально неспроможних сімей. Адже не всі родини можуть сьогодні приділити достатньо уваги дітям через низьку

матеріальну забезпеченість, зайнятість на роботі протягом тижня далеко від дому, відсутність батька чи матері.

Про їхнє повноцінне харчування, відпочинок, стан здоров'я подбають директор будинку Олена Наumenко, лікарі центральної міської лікарні, психолог загальноосвітньої школи № 17, найновішої у місті, де навчатимуться діти з «Затишку».

Сюди, за бажанням, можуть навідуватися батьки, або ж забирати їх із собою на вихідні дні.

У цьому навчальному році розпочнуть роботу ще два нові навчальні заклади на базі школи № 15: ліцей при Київському національному авіаційному університеті та шахова спортивна школа.

Вони доповнять 17 загальноосвітніх шкіл Ніжина, у тому числі 2 школи-гімназії, ліцей при Гого-

ІНІЦІАТИВА

лівському вузі, вечірню школу, 14 дошкільних закладів, Будинок для дітей та юнацтва, дитячо-юнацьку спортивну школу та спортивну школу з футболу.

Освітні послуги надаватимуться більше ніж 13 тисячам ніжинців.

• **Надія ОНИЩЕНКО**

ПАМ'ЯТЬ

«ПО СОБІ ЗАЛИШИВ НЕЗАБУТНЮ ЗГАДКУ»...

Нещодавно в Луцьку за сприяння народного депутата України, голови Волинської обласної організації Української народної партії Бориса Загреви видано збірник «Світлий розум, шляхетне серце».

До книжки увійшли унікальні спогади та свідчення про відомого громадського й церковного діяча, лікаря й композитора з Володимира Волинського Арсена Річинського, який за свою українську діяльність був репресований радянським тоталітарним режимом.

Арсен Річинський в ув'язненні, Горьковська обл. Сухобезводне, 1946 р.

Згадує Олена Філатова: «Я разом із батьками була в «Просвіті», якою керував лікар Арсен Річинський. Мене він врятував від дифтерії. Це дуже добра, чуйна людина — він лікував не тільки ліками, а й добрим словом. Нужденним допомагав матеріально... Арсена Васильовича, його дружину знали всі в древньому Володимирі-Волинському як чуйних, доброзичливих патріотів. Усі поважали Арсена Васильовича — він був лікарем від Бога. Його ставлення, його слова краще лікували, аніж ліки. По собі він залишив незабутню згадку».

Згадує Наталя Бойко: «Я відвідувала «Просвіту» ще з шкільних років. Знаю Арсенія Васильовича Річинського як керівника «Просвіти». Він був людиною доброю, ввічливою, відомою. Таким А. Річинський залишається в пам'яті людей».

Арсен Річинський також був редактором-видавцем періодичних журналів, часописів, у яких пропагував національне відродження православної церкви. Композитор А. Річинський — автор музичних збірок «Скорбна мати», «Українська відправа» й «Колядки».

У 1939 р. Арсен Річинський був засуджений до 10 років комуністичних концтаборів і помер на заслання в Казахстані. Його дружина Ніна Павлівна з двома доньками (Ярославі було 15 років, а Людї — 6 тижнів) була вислана до Казахстану.

Нині Людмила Річинська очолює Нововолинську міську організацію Української народної партії. Вона — упорядник книги про свого батька.

Людмила Річинська так характеризує опубліковані в збірнику листи: «Перечитуючи листи моєї сестри та мами до тата, і навпаки, я бачу не лише зруйноване сімейне гніздо, а й нездоланих мужніх людей. Невлаштований побут, тяжка праця, турбота про дітей, любов і повага до чоловіка, до батька, глибока віра в Бога, надія на повернення до України, збереження в нелюдських умовах кращих людських якостей. Українська духовність — це те, що червоною ниткою проходить через листи родини Річинських».

У передмові Борис Загрева зазначає: «Доля родини Річинських — типова доля тисяч українських родин у недалекому минулому. Не дай Боже, такої долі нікому в майбутньому. І ми самі не даймося примарам із минулого творити нам незатишне теперішнє й майбутнє України».

• **Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ**

Не виграла наша команда й у поєдинку проти збірної Данії, але й не прогала, тому враження від результату й від самої гри залишилися двоєкі. Нічия на полі досить потужної та сильної данської команди — доволі прийнятний результат. Але, з іншого боку, в сучасному футболі чинник власного поля вже давно не має такого великого значення, як це було раніше. Недавній приклад київського "Динамо" — зайвий раз тому підтвердження. Налаштуватися і грати на перемогу потрібно в кожному матчі — як удома, так і в гостях.

ПРОБЛЕМИ

Гра з данцями знову показала наші слабкі сторони. Насамперед, це значні провали в обороні. Не може команда, яка поставила собі за мету вийти з групи, зайнявши перше місце, допускати такі помилки і в такій кількості. Так, травма основного центрального бека Сергія Федорова послабила наші оборонні редути, але клас команди якраз і визначається тим, що кожен її гравець у будь-який момент повинен зіграти надійно й продуктивно в будь-якій позиції. Поки що в нас не все виходить як слід. Сподіваємося, це явище тимчасове, і в наступних матчах у наших захисників з'явиться більше впевненості та взаєморозуміння.

ЧИ РАДІЙ ОЛІМПІЙСЬКИМ УСПІХАМ КАБМІН?

Аби розрахуватися з призерами Олімпійських ігор в Афінах, нашому урядові доведеться, за підрахунками champion.com.ua, "протрусити свій гаманець на 1 мільйон 700 тисяч доларів". Це — якщо не враховувати, що президент НОК України та керманич Кабміну Віктор Янукович днями пообіцяв преміювати кожну з авторок бронзової гандбольної сенсації окремо, а не 50 тисячами на всю команду. За такого розкладу сума ще зросте. Залишається сподіватися, що наші керівники зуміють дотримати слова й не повториться ситуація чотирирічної давнини, коли герої Ігор у Сідней довго не могли отримати зароблених гонорарів. А коли їх нарешті виплатили, то значно зменшеними — стягнули чималий податок. Утім, є надія, що цього року все буде цивілізованіше. Принаймні Януковичу перед президентськими виборами аж ніяк не вигідно затримувати виплату олімпійських преміальних.

Більшість українських призерів Афіні мають одержати й деякий грошо-

ПО ПУТІВКУ У ФІНАЛ

На етапі підготовки збірної України до першого матчу групового відбірного турніру до Чемпіонату світу 2006 року, що пройде в Німеччині, підопічні Олега Блохіна мали цілу низку товариських поєдинків і, нагадаємо, жодного разу не перемогли. Нічий чергувалися з поразками. За словами тренерів, награвався склад, відшліфовувалися ігрові зв'язки, взаємодія між гравцями й таке інше. Усе це вже позаду, прийшла пора відповідальних офіційних матчів.

Інша проблема — реалізація голевих моментів. Не так уже й багато ми їх створюємо, аби так легко розбазарювати. А для того, щоб тих самих голевих моментів було більше, нам бракує гравців середньої лінії, котрі могли б вести гру, мислячи, із тонким відчуттям пасу. Одне слово, проблем іще достатньо, зайняти є над чим. Що стосується позитивних моментів у грі нашої збірної, то, безумовно, не може не радувати велика самовіддача кожного футболіста, бажання боротися на кожному клаптику поля, впертість і неуступливість у єдиноборствах.

ДЕТАЛЬНІШЕ ПРО САМУ ГРУ

Розпочалася вона з атак господарів поля, і вже на 9-й хв. перевага данців утілилась у забитий м'яч. Передача з правого флангу — наші захисники не розібралися з нападниками суперників — і Мартін Йоргенсен, залишившись на самоті, буквально розстріляв ворота Шовковського. Окрилені успіхом, господарі поля знову пішли вперед, намагаючись розвинути перевагу. І були близькими до цього. З великими труднощами нашим футболістам удавалося гасити "пожежі" біля власних воріт. Особли-

вою активністю в складі наших суперників відзначалися Гровесен, той же Йоргенсен і лідер атак збірної Данії, одноклубник Андрія Шевченка по "Мілану" Йон-Даль Томасон.

Трохи оговтавшись, наші футболісти вирівняли гру, в одному моменті навіть могли зрівняти рахунок. Шевченко відмінним пасом вивів у прорив Олега Гусева, той сильно пробив, але м'яч пішов убік і вийшов непоганий простріл. Андрій Воробей набігав, але тому не вистачило спритності, щоб переправити м'яч у сітку.

У другому таймі українці зрівняли рахунок. Після подачі кутового Андрій Гусін головою спрямував м'яч у правий від Соренсена кут воріт.

На полі точилася, загалом, рівна боротьба. Було видно, що під завісу гри данці "підсіли" фізично, а нашим хлопцям не вистачило фортуни, щоб вирвати перемогу: в одному з моментів м'яч, після удару Воробей, потрапив у попереки воротарів суперників. Збірна Данії також мала шанси перемогти, але

кілька разів удало зіграв у воротах Олександр Шовковський. У підсумку рахунок на табло не змінився — нічия 1:1.

НАСТУПНИЙ ЕТАП. ВИГРАШНИЙ

Поєдинок наших футболістів проти збірної Казахстану видався надзвичайно важким і тримав у напрузі вболівальників до останньої хвилини в буквальному розумінні. Проблеми розпочалися ще до початку гри — Андрій Шевченко отримав травму на тренуванні й навіть не поїхав до Алма-Ати. Довгий переліт, короткий проміжок часу на відновлення після виснажливого двобою з дан-

НОРМА УКРАЇНИ — 23 МЕДАЛІ

Утретє поспіль Україна здобула на літніх Олімпійських іграх 23 медалі. У Сідней чотири роки тому золотих нагород було лише три, що дозволило піднятися на 21-е місце. А ось в Афінах, як і на Іграх-96 в Атланті, — 9 золотих медалей. Але якщо тоді цього було достатньо, аби ввійти до першої десятки (9-те місце), то тепер ми — на 12-му місці. Ця позиція — набагато вища, ніж рівень підтримки спортивної галузі в Україні. Щоправда, останнім часом намітився певний прогрес у цьому плані, тож сподіваємося, що через чотири роки в Пекіні наша країна зможе утриматися серед світової спортивної еліти.

вий додаток від місцевих адміністрацій. А чемпіони — ще й новенькі автомобілі. Київський голова Олександр Омельченко перед від'їздом української збірної до Афіні пообіцяв, що спортсмени, які приїдуть з Олімпіади із золотом, матимуть квартиру в столиці. "Слово — не горобець".

Олімпійські преміальні цього разу в Україні виявилися серед найвищих у світі. Порівняно з Сіднеем, ставки зросли удвічі: "золото" оцінено в 100 тисяч доларів, "срібло" — в 70 тисяч, а "бронза" — в 50 тисяч.

Чи не всіх переpleнули за кількістю призових винагород росіяни. Щедрості російського президента Путіна може позаздрити й сам Янукович. За золото Олімпійських ігор росіяни отримують по 110 тисяч доларів. Загалом, російські олімпійці отримують майже 6 мільйонів доларів... Цікаво, що в Росії невідомі спонсори вкладають гроші в спорт, а в нас — не менше зашифровані меценати повезли 200 "лівих" гостей на Олімпіаду.

Для порівняння: збірна США, яка виграла командний залік ігор в Афінах, за свої 103 медалі отримує один мільйон сімсот п'ятдесят тисяч доларів. За золото американці преміювали своїх атлетів 25 тисячами доларів, за срібло — 15 тисячами та за бронзу — лише 10 тисячами.

Найбільший джек-пот серед країн колишнього СРСР могли зірвати латвійці. Золота нагорода урядом цієї країни була оцінена в 180 тисяч євро.

Утім, усіх переважила Сінгапурська влада, яка привселюдно оголосила, що переможець 28-х літніх Ігор збагатиться на один мільйон доларів. Проте свою обіцянку вона так і не зможе виконати, тому що олімпійці цієї країни залишилися взагалі без медалей.

Усього ж серед 202 країн — учасниць Олімпіади в Афінах — додому з медалями повернулися 75 делегацій. Навіть "екзотична" збірна Еритреї зуміла в Греції завоювати бронзову медаль у бігу на 10 000 метрів.

УСІ УКРАЇНСЬКІ МЕДАЛІ ОЛІМПІАДИ-2004

1 день (14 серпня)
Плавання. 400 м комплексом. Жінки

1. Яна Клочкова (Київ—Харківська обл.)

Фехтування. Особиста першість. Шаблі. Чоловіки

3. Владислав Третяк (Київ)

2 день (15 серпня)
Стріля з пневматичного пістолета 10 м. Фінал

1. Олена Костевич (Чернігівська обл.)

Плавання. 200 метрів комплексом. Жінки

1. Яна Клочкова

Дзюдо. Вага до 81 кг. Чоловіки

2. Роман Гонтюк (Івано-Франківська обл.)

5 день (18 серпня)
Важка атлетика. Вага до 63 кг

1. Наталя Скакун (Чернігівська обл.)

Легка атлетика. Штовхання ядра. Чоловіки

1. Юрій Білоног (Одеська—Херсонська обл.)

7 день (20 серпня)
Плавання. 100 метрів, батерфляй. Чоловіки

3. Андрій Сердінов (Дніпропетровська—Луганська обл.)

8 день (21 серпня)
Стрибки на батуті. Чоловіки

1. Юрій Нікітін (Миколаївська—Херсонська обл.)

Стріля з лука. Командна першість. Чоловіки

3. Україна (Олександр Сердюк, Віктор Рубан, обидва — Харків, Дмитро Грачов — Львів).

Вітрильництво. Клас "Інглінг". Жінки

2. Україна (Руслана Таран, Ганна Калініна, обидві — Київ, Світлана Матеушева — Севастополь).

9 день (22 серпня)
Академічне веслування. Четвірка. Чоловіки

3. Україна (Сергій Гринь — Київська обл., Сергій Білоущенко — Миколаївська—Дніпропетровська обл., Олег Ликов, Леонід Шапошников, обидва — Дніпропетровська обл.).

Академічне веслування. Четвірка. Жінки

3. Україна (відібрали медаль через виявлений допінг у Олени Олефіренко).

ФУТБОЛ

цями — усе це позначилося на діях збірної України. І хоча гра розпочалася з атак наших футболістів, які одразу заволоділи ініціативою, видно було, що втома дається взнаки. До того ж, поле було мокрим і важким після дощу.

Олексій Белік, що вийшов у стартовому складі на місце Шевченка, вдало розпорядився м'ячем у штрафному майданчику господарів і зумів проштовхнути його в кут воріт. Так ми повели в рахунок. Після цього в діях української збірної з'явилася певна заспокоєність. Наші футболісти вирішили, що зможуть дотиснути суперника, як то кажуть, "на класі". Не вдалося. Ще до перерви казахстанець Карпович, скориставшись грубим провалом наших захисників, зрівняв рахунок. У другому таймі Олег Блохін зробив заміни, які активізували гру. Вихід на поле Вороніна й Ротаня додав свіжості в діях наших хлопців. Саме Ротань на останній, 90-й, хвилині зустрічі забив переможний гол.

Отож, після двох матчів — чотири очки. Разом із грузинами збірна України очолила турнірну таблицю в нашій відбірковій групі. Тепер нас чекають дві домашні зустрічі зі збірними Грузії та Греції. Якщо тренери зуміють усунути ті недоліки, які є у грі наших футболістів, якщо відновиться після травми Андрій Шевченко, — то шанси на позитивний для нас результат вимальовуються непогані. Кожен футболіст збірної повинен пам'ятати, що він захищає честь своєї країни, і в кожному матчі відпрацьовувати на 120 відсотків. Сподіваємося, що цей похід по путівку у фінал Чемпіонату світу буде успішнішим за попередній!

Уболіваймо за наших!

● **Ігор КАТЕРИНЮК**

ПІДСУМКИ

10 день (23 серпня)
Спортивна гімнастика. Бруси. Чоловіки

1. Валерій Гончаров (Харків)

Боротьба вільна. Вага до 48 кг. Жінки

1. Ірина Мерлені-Мельник (Львівська—Хмельницька обл.)

11 день (24 серпня)
Легка атлетика. 100 метрів із бар'єрами. Жінки

2. Олена Красовська (Київ)

Важка атлетика. Категорія до 105 кг

2. Ігор Разорьонов (Одеська обл., була "бронза", яка перетворилася на "срібло" після дискваліфікації срібного призера)

11 день (25 серпня)
Легка атлетика. 400 метрів з бар'єрами. Чоловіки

3. Тетяна Терещук-Антипова (Луганська обл. — Київ)

13 день (26 серпня)
Вітрильництво. Клас "49er"

2. Родіон Лука та Георгій Леончук (Київська обл.)

Веслування на байдарках та каное. Байдарка-четвірка, 500 метрів. Жінки

3. Україна.

15 день (28 серпня)
Легка атлетика. Стрибки у висоту

3. Вікторія Стьопіна (Миколаївська—Запорізька обл.)

Боротьба вільна. До 66 кг. Чоловіки

1. Ельбрус Тедеев (Київ)

16 день (29 серпня)
Гандбол. Жінки

3. Україна

Художня гімнастика. Жінки

3. Ганна Безсонова (Київ)

● **Георгій МАЗУРАШУ**

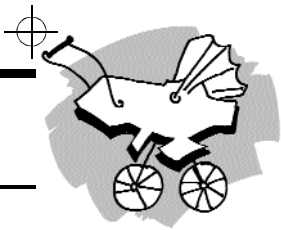
Засновник: Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любова Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук.
Комп'ютерна верстка: Ірина Шевчук.

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001.
Тел./факс 228-01-30. E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
<http://slovo.prosvita.com.ua>
Передплатний індекс 30617.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлини не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

ОПИТУВАННЯ

ПРО ВАГІТНІСТЬ,
АБОРТИ, МЕДИЦИНУ
І ПЛАНУВАННЯ ДИТИНИ

Як сприймаєте вагітність і народження дитини? Як ставитеся до абортів і чи пішли б на це самі? Чи довірили б нашій медицині догляд за виношуванням і народженням Вашої дитини? Яким способом планування дитини віддаєте перевагу і чи плануєте мати дітей?

Із цими досить незвичними запитаннями ми звернулися до молоді, аби розхитати табу на найприроднішу і священну тему вагітності й материнства. І ось що з цього вийшло.

Наталія МАРЧЕНКО,
аудитор:

— Інстинкт материнства завжди має бути присутнім у жінки. Вагітність сприймаю як природний стан.

Якщо аборт необхідний за медичними показниками, — підтримую це. В інших випадках — проти абортів.

Буду звертатися саме до нашої традиційної медицини, коли настане мій час. Планую мати трьох дітей: двох хлопчиків і дівчинку. Спочатку треба з чоловіком створити якийсь базис, обдумати все і разом народжувати.

Тетяна ШЕПЕЛЬ, студентка V курсу Європейського університету:

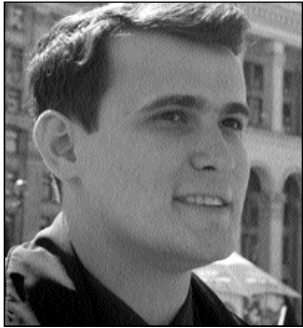
— Вагітність — це чудо. Народжується нова людина, як нова зірка на небі. Можливо, це новий учень, а може, простий робітник, але вони мають зробити кращою нашу країну. Власне, близька мені людина зараз вагітна, і я хочу допомогти їй виховати гарну, порядну особистість.

Багато жінок роблять аборт, бо знаходяться в матеріально скрутному становищі. Це жахливо, ми вбиваємо живу людину.

Не довіряю нашій медицині, але вимушена буду звертатися до неї. Не знаю, з якої причини, але, на жаль, у нас кожна четверта дитина народжується з дефектами. Проте народжуватиму в Україні. Треба платити й акушерам, і медсестрам, але що робити...

Дитину треба планувати за рік чи два після одруження, необхідне житло і матері-

альна база. Поки не планую дітей.

Сергій ПАЄНКО, студент КНУ імені Тараса Шевченка:

— Для батьків — це радість, напевно. Хіба що, коли це небажана вагітність чи батьки не можуть забезпечити дитину необхідним. Так чи інакше, народжуваність має збільшуватися.

Я проти абортів, треба їх на державному рівні заборонити. Це допустимо лише тоді, коли може народитися хвора дитина.

Усі народжуються в пологових будинках. Можливо, рівень медицини знизився, але не настільки, щоби зовсім не довіряти їй.

Планування дитини має включати можливість її забезпечення.

Тетяна, студентка Вінницького художнього училища:

— Зачаття — це неймовірна радість, це те, що потрібно людству.

Звичайно, я проти абортів, навіть на ранніх стадіях. Подивіться — скрізь висять яскраві й привабливі оголошення, де рекламують "міні-аборти". Чимало підлітків роблять їх не раз, ставляться до цього, як до звичайної, нескладної операції.

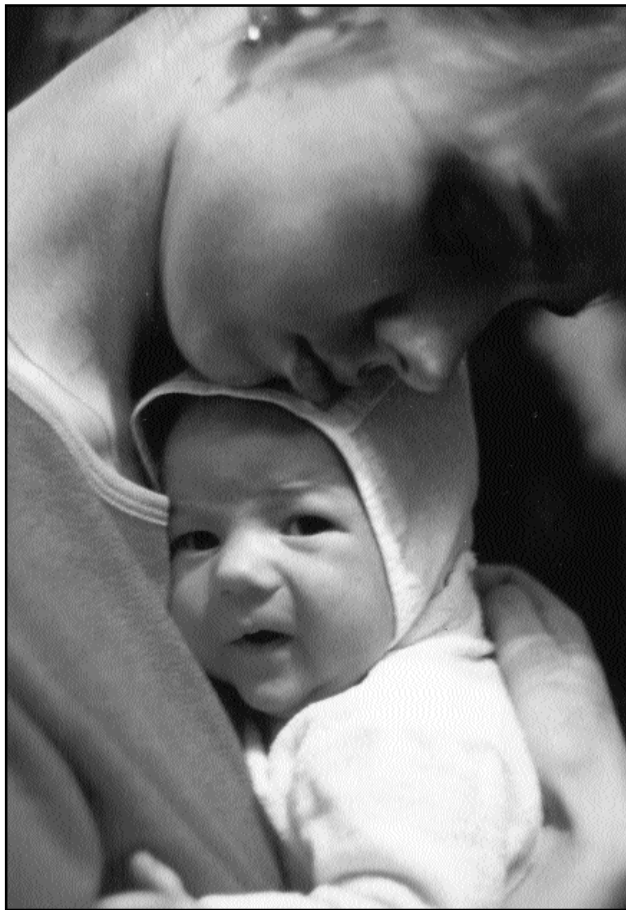
Зважаючи на всю недбалість і подекуди непрофесіоналізм наших медиків, важко довіряти медицині.

Є природні способи планування дитини, тобто, за циклами, і штучні — різними протизаплідними засобами. Віддаю перевагу природним.

Якщо Бог захоче, щоб я мала дітей, — буду щаслива.

ПОЛОГИ ОЧИМА БАТЬКА

Друга половина літа й перша половина осені — такі гаряча пора. Не лише через передвиборну кампанію та збір урожаю на полях і в садах. Видається, наче й батьківські жнива в цю пору як ніколи багаті. Чи то "бебі бум", як кажуть деякі соціологи, насправді вибухнув у нас, чи то суб'єктивно, вперше обійнявши власне дитя, тягнешся до всіх маленьких чад і помічаєш тільки їх. Попри все, настає завжди час, коли забуваєш про політику, гроші й буденні клопоти, прагнучи тої жертвовної любові й злагоди з Богом, що творить.

НЕ «КАРА БОЖА»,
А ЧУДО

Вночі, близько 2-ої години, такі примусив себе "вимкнути" сон — дружина вже вкотре піднялася від судомних відчуттів унизу живота. Невже почалося? — таємниче посміхався, виблискуючи в темряві очима. Слова були зайвими. Настав 39-й тиждень. І хоча до класичного моменту істини "9 місяців" залишалось днів десять, але ми наче знали, що це стане раніше. Було щось подібне два тижні тому — після стрімкого напливу фантастичних вражень від фільму, де напрочуд легко й прекрасно бразильські жінки народжували дітей навпочіпки. Це були провісники батьківських жнив. Спокій і молитва розтягнули щасливі миті жінки при надії. Наче дитя чекало, доки скінчаться абітурієнтські пристрасті рідні в нашому домі, й нашу триєдину самодостатність ніхто не порушуватиме. Так, тільки Бог і новостворена ним душа відають, коли це здійсниться. А медики дають їй шанс не втрапити під зайві медикаментозні операції, народившись між 38-м і 42-м тижнями...

Наше чадо діждалось найсприятливішого моменту. Ще вчора несміливо постукало в двері світу цього, подавши знак у лоні своєї матері Вітоньки. Оголошувало про свій прихід через браму терпіння людського, що покликане нагадати світові про неспівмірно глибші, спасенні для людства терпіння Сина Божого. А ми, батько й мати,

прагнули вчасно й уповні усвідомити чудо там, де звикли бачити тяжке вимушене випробування й "кару Божу".

Це чудо ховається в найнеприємнішій речі, котра практично завжди несе руйнацію, — в людському болі. Лише для жінки, яка народжує дитя, біль стає не руйнацією, а чудом, терпінням, що його освячує подружжя любові і найвище благословіння. Цей біль творить — він звершує творення жінки, породжує її в терпінні. Не варто анічинити спротиву, ані тікати в марення й забуття. Агресія тільки спровокує всепоглинаючий біль, вона здатна травмувати душевно. Натомість усвідомлене сприйняття болю (коли думка й енергія жінки йдуть назустріч, концентруються в ньому), по-перше, замикає біль в одній точці, а, по-друге, не відкидає любові, за якою приходять здатність простити всім за це випробування (дитині, чоловікові, усьому людству). Це прощення і любов запрошують дитину якнайшвидше і якнайрадісніше прийти в цей світ. Вони є доказом бажаності дитяти й зрілості матері.

Недарма ми пройшли курси усвідомленого батьківства. Вони здійснили головну свою місію — підготували нас духовно, психологічно. Зміцнили віру й відчуття, що пологи — це не пік складної хвороби й медичної проблеми під назвою "вагітність". Усі "аномальні", незрозумілі й неочікувані речі перетворилися на доскона-

ло прості фізіологічні закономірності великого сценарію, де всі матері й татусі грають схожі, але абсолютно індивідуальні (навіть інтимні) й однаково перші ролі.

БУЛИ ГОТОВІ
НАРОДЖУВАТИ
ВДОМА

Скажу відверто, всі практичні навички — дихальні вправи, релаксація, масаж і рекомендовані позиції — десь раптово зникають, коли починається ЦЕ. Ба більше: ми довго не зважувалися повірити, що це такі пологи. "Чого ти світишся?" — порушила врешті мовчання Віта. — "Я не впевнена, що це перейми. Шлунок болить. Може, не треба було вчора абрикосів їсти?" Те, що шлунок прагнув очищення синхронно із переймами, стало для нас, підготовлених до усвідомленої, активної участі в пологах, справжньою несподіванкою.

У пологовий будинок вирішили поки що не поспішати, адже страх і хвилювання — це зайвий адреналін і напруження всіх м'язів. Ба більше — готові були й дитину прийняти вдома, проте вирішили пошанувати й оцінити нашу медицину.

Не так просто, з'ясувалося, зорієнтуватися в пологах: скільки ж залишилося до вимірюваної миті народження дитяти? Особливо, коли йдеться про межі між провісниками, латентним і активним періодом перейм. Ми пам'ятали, що перші пологи без ускладнень тривають в середньому 12—14 годин (максимум — 24 години), тому час іще є. Переймоподібні відчуття з'явилися у Віти десь о 23.30.

Знала, що головне на початку пологів — не контролювати кожну перейму, втрачаючи краплю за краплею як ніколи безцінної енергії. Кілька годин спокійно спала, аж доки частота й інтенсивність перейм не відігнали останній серпанок сну. Стало набагато складніше зберігати сили і спокій. Знайти процес, який би поглинув увагу й думки жінки, як то радили на курсах, не вдавалося. Підтримати організм споживанням їжі й навіть води теж не склалося — організм очищався від усього зайвого. Тож, у той час, як я записував частоту й тривалість кожної перейми, прасував собі чистий одяг у пологовий, збирав інші речі, Віта, спакуювавши заздалегідь випрасувані й підготовлені дитячі люлі й пелюшки, намагалася знайти найзручнішу позицію для роботи з переймами. Визначити частоту перейм теж бу-

ло непросто: вони повторювалися то через 6 хвилин, то через вісім, то за 4 хвилини. Почергово мінялися короткі (20 секунд) і довгі (50 секунд) перейми. Помітив, що судомні відчуття в животі наче передалися й мені. Віту це потішило: "Ти теж будеш народжувати".

Спливали години. Пам'ятали, що за годину шийка матки розкривається в середньому на 1 см. Тільки між переймами Віта могла лежати, розслабляючи все тіло, аби зберегти достатньо енергії. Після 6-ти годин перейм інтервали спочинку зменшилися до 4—5 хвилин, іноді стискуючись до однієї, іноді розтягуючись до десяти. Такі перепади трохи лякали. З 9.30 перейми стали ще частішими — з інтервалом 3—4 хвилини. О 10.31 перевірили серцебиття дитинки: на дотик визначивши, де ніжки й голова, приклав поближче до серця (зазвичай відшукуються вздовж лінії, проведеної донизу від пупка під кутом 45° у правий чи лівий бік) вуха й нарахував 130 ударів на хвилину. Знаючи, із дитям усе нормально. Дзвінок до "куратора" наших пологів Ірини Барилівської так заспокоїв дружину, що інтервал між переймами досяг 10 хвилин. Загадкою залишилося й те, що зі збільшенням частоти перейм їх тривалість чомусь зменшувалася — принаймні в больових відчуттях Віти. У середньому вони тривали 15—20 секунд. Об 11.26 серцебиття дитини становило 135 ударів на хвилину. Наші пологи вже тривали як мінімум 10 годин.

Якби ми поїхали в пологовий одразу, то кілька годин тому вже б народилося дитя, адже практично всі пологи у нас планово використовують стимулятори, щоби пологи не тривали більше 6—7 годин. Натомість фізіологічні, тобто без медикаментозних втручань, пологи — найбільший дар здоров'ю матері й дитини.

КУДИ ПОСПІШАТИ?

Хоча навколоплідні води до цього часу не відійшли, інтенсивність перейм підказувала, що час їхати в пологовий. Об 11.30 я зателефонував у "швидку":

— Що у вас?

— У нас перейми.

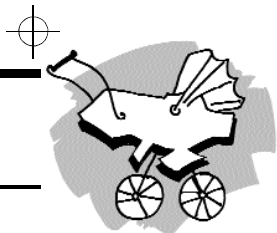
— А що это?

— Будемо народжувати.

— Так "перейми" это "роды"?

— "Перейми" це російською "схватки".

— А...

ЧУДО НАРОДЖЕННЯ

ЖИТЕЙСЬКІ СПРАВИ

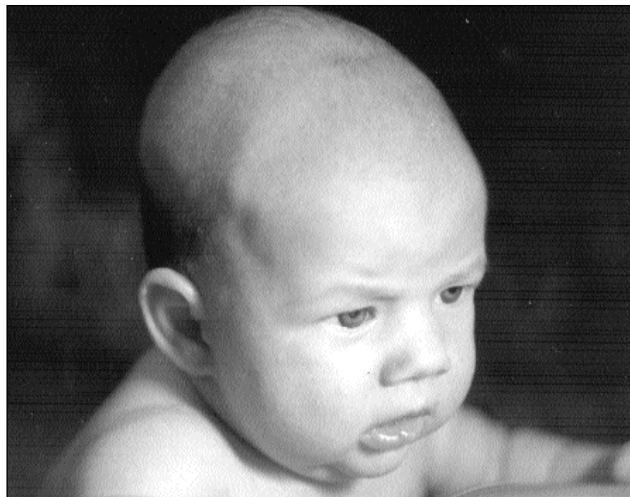
Через 30 хвилин приїхали. “Хорошо”, — мовила жіночка, побачивши зібрані речі. “Інтервал — десь 5 хвилин”, — повідомив їй. “Да вы что?! А чего так поздно вызвали? Вы же сказали, что роды первые”, — дивилась як на рідкісний екземпляр. “А куди поспішати?” — відповів. Після перегляду обмінної картки, перевірки паспорта й прописки, вона зателефонувала в 7-й пологовий, де ми стояли на обліку, й урешті одержала дозвіл на візит. Уже в машині “швидкої допомоги”, коли нас почало безперестанку тряссти, Віта прилягла.

“Не ложитесь, сядьте!” — одночасно відреагували дві жінки. “Мені зручніше так”, — спокійно відповіла дружина, пам’ятаючи, окрім іншого, що при невеликих інтервалах між переймами (коли розкриття шийки матки вже значне) сидіти на пласкій поверхні не варто. “Не положено лежать”, — почала знову медпрацівниця, коли Віта переживала чергову перейму, але вмовкла від шаленого тіпання машини по бруківці.

“ЕСЛИ ТЫ ВСЕ ЗНАЕШЬ, ЗАЧЕМ ПРИЕЗЖАЛА?!”

7-й пологовий будинок. Дружину оглянули на відсутність зовнішніх ознак якоїсь інфекції, оформили документи, переодяглися в чистий легкий одяг, залишивши всі речі, окрім найнеобхідніших (у тому числі, конспектів про пологи), виявили, що забули ще одні тапочки й питну воду, і врешті пішли в передпологову палату. Там — два височеньких ліжка, тумбочка, настінний годинник. На ліжку — немов порізаний “подушками” і обтягнений медичною клейонкою матрац, під ліжком — сечоприймач (“судно”). Дружину відразу забрали на основний огляд. Знали, що пробіватимуть навколоплідний міхур: хоча в рекомендаціях Всесвітньої організації охорони здоров’я зазначено, що “штучний розтин плідного міхура як стандартна процедура науково не виправданий”, у нас його скрізь планово практикують при розкритті шийки матки на 4—5 см. Прискорювати пологи ми, звичайно, не хотіли (чим швидше розкриється шийка матки в перших пологах, тим гостріші больові відчуття), тому прагнули відтягнути пробиття міхура до розкриття шийки на 8 см.

Огляд дружини виявив, що ми з’явилися в пологовому при розкритті понад 8,5 см. Нянки й лікарі не

приховували свого обурення: “Если ты все знаешь, зачем вообще сюда приезжала?!””, “как это можно рожать при муже, я бы никогда не согласилась”... Спокійно і з посмішкою Віта нагадала про Наказ Міністерства охорони здоров’я від 29.12.2003 року № 620.

НЕ ЧИНИТИ ОПОРУ БОЛЮ

Коли дружина знову повернулася в передпологову палату, то справляла, відверто кажучи, малоприємне враження. Такої відлякуючої лікарняної сорочки я ще не бачив: сірувато-біле тло, орнаментоване наскрізними великими штампованими літерами, довгі розрізи й відвислі нитки... Власну довгу футболку чи нічну сорочку не дозволили вдягнути. Після пробиття міхура біль став відчутнішим. “Я забула, що робити з болем, підкажуй!” — занепокоєно кинула мені. Я фіксував кожну перейму і всі відчуття Віти, нагадуючи про можливі позиції, про дихання й відпочинок. Під час перейм, інтервал між якими зменшився до 2—3 хвилин, вона спиралася на бильце ліжка, злегка зігнувшись. Поверхневе, швидке дихання в пік перейми, постійне тримання в уяві образу троянди, що розкривається, забуття страху й негативу, концентрація думки на болю, який свідомо замикаємо в одну точку... “Не чини опору болю, йди назустріч дитині, допоможи їй”, — постійно повторював я в критичні моменти. У коротких перервах дружина, прилігши на краєчок ліжка, намагалася відпочити й повністю розслабитися.

Моя остання спроба зробити Віті легкий масаж спини та попереку (досі вона категорично обривала мене, бо прискорювалося розкриття шийки матки) таки була успішною: це так її розслабило, що перейма відтягнулася на кілька хвилин. Проте, коли вона прийшла, — просто спантеличила нас. Дружина, відчувши першу потугу, інстинктивно опустила на під-

логу, куди я за мить кинув одноразову паперову “постіль”. Позиція “собачка” стала найбільш оптимальною. Вирішила не підсилювати потугу, різко видихнувши. Через кілька хвилин зайшла акушерка, поклати її на ліжко й сказала: “Тужся”. Побачивши, як надуваються шия та обличчя, зрозумів, що Віта від хвилювання тужиться неправильно. “Видихай через діафрагму вниз”, — нагадав.

ДЕ Ж ВИ, СІМЕЙНІ ПОЛОГОВІ ЗАЛИ?

Лікарка принесла мені комплект бавовняно-паперового одягу (халат, шапочка, пов’язка на рот і ніс, бахили на ноги) для мене: “С вас 20 гривень”. “Ми будемо в окремій палаті?” — впевнено запитав я, наївно сподіваючись, що окрема сервісна палата, оплачена нами, як і присутність родичів (тобто мене) при пологах передбачають таку розкіш. “Ето же родзал, там рожают все”, — тоном для край нестямущих пояснила вона. І доки я відходив од шоку, паралельно надягаючи одяг, виготовлений наче з туалетного паперу, і плутаючись у розірваній зав’язці на бахилі, Віту забирали в пологову залу.

Ледве знайшовши потрібну кімнату, побачив породіллю з малям, лікарів і дружину, що лежала на коротенькому переїзному ліжку з піднятою для голови половинкою. Обмінявшись із породіллю здивовано неземними поглядами (такий був схожий на космонавта), став у головах дружини, поклав руку на діафрагму й почав контролювати, щоби потуги “йшли” правильно. Те, що було далі, було схоже на вибух, який лікарі кричали: “Тужся!”, — “Слабые потуги!”, — “Давай капельницу ставь!” Іхній поспіх і психологічний тиск не раз збивали дружину. Двічі ми наполягали, щоби пологів не стимулювали, адже потуги тільки почалися. Заспокоював Віту як міг. До того ж, ми пам’ятали, що “горизонтальна позиція”,

тобто лежання на спині, уповільнює потуги, тому корисна при надмірній інтенсивності потуг. Натомість вертикальне положення (навпочіпки тощо) активізує потуги під дією сили тяжіння, а також од ефективного функціонування відповідних м’язів. Попри це, наші спроби змінити положення Віти не увінчалися успіхом: “У нас все так рожают”. Таким чином, і тут рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров’я, як і наше законодавство, передбачаючи, що жінка сама обирає зручну їй позицію для народження дитини, — поки що далекі від реальної практики.

СИН

І, ось, нарешті, на четверту чи п’яту потугу дитя стрімко пішло вперед. Лікарі не встигли зробити планову епізіотомію. Від поспіху — один розрив. Бачу велику синювату голову, в яку чомусь міцно вчепилася акушерка. Ось — плічко одне, друге, тільки повертається, і з’являються ручки й ніжки. Кричить.

Прочищають ротик і носик. “Хто?” — питаю. Повертають до мене — й бачу хлопчика, — сина! — худенького й довгенького. “Такий як я”, — пишаюсь подумки. Кладуть на живіт матері. Забирають в іншу кімнату. Йду за ними. Вага — 3,196 кг, зріст — близько 52 см (пізніше, переірававши вдома, з’ясували, що вже підріс — 53,5 см). Витирають, обкутують і кладуть під лампу грітися. У той час, як співаю йому “котику сіренький...”, Віта народжує плаценту... Ще на дві години залишилися втрех — так зване “спостереження за породіллею”. Потім — у палату.

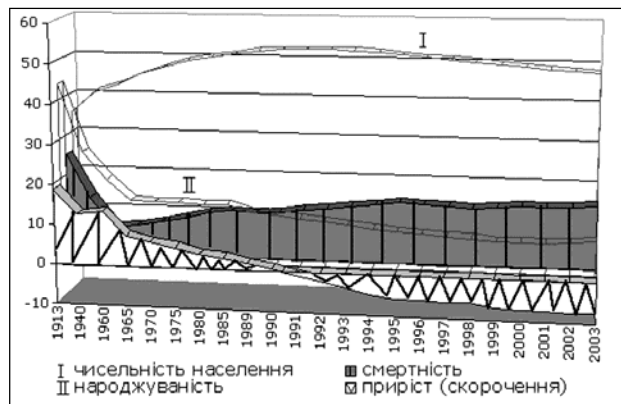
“МАРГАНЦОВКА” — ДЛЯ ТЕРОРИСТІВ

Виписувалися на третій день. Півдня оформляли документи. Рецепт на запасну пляшечку “марганцовки” лікар відмовилася виписати, отже — вже її не купиш. Так держава “бореться із тероризмом”, адже, купивши “марганцовку”, можемо зробити вибухівку...

Нас розділяють при вході, аби востаннє заробити. “15 гривень за торжественну випуску со съемкой на камеру”, — інформують мене. “А де дружина?” — “Ждет, не тяните”.

Дві хвилини триває “сьемка”, а потім нас у поспіху випроваджують, зідравши ще 100 грн. — за касету й фото. Виходячи, спостерігаємо ще за однією молодою парочкою після “ненав’язливої комерції”: жінка ледь не плаче, чоловік кричить...

Через два дні ми, відійшовши від усіляких стресів, знову щасливі. З нами — Андрійко. Заради нього варто жити.

Люда, студентка КНУ-КиМ:

— Вагітність — це любов й усе прекрасне. Якщо ти любиш і завагітніла, — то це добре.

Негативно ставлюся до абортів, але в житті всіляке трапляється.

Українській медицині я не довіряю. Маю досвід, знаю її можливості.

Щоб запобігти небажаній вагітності, треба використовувати контрацептиви. Взагалі хотіла б мати дітей, але пізніше.

Анастасія СОЧКОВА, учениця ЗСШ, с. Красне Харківської області:

— Я люблю дітей, колись і нас народжували. Погано, що в Україні народжуваність дуже низька.

Якщо немає іншого виходу, то аборт допускаю. Треба, щоб тобі було хоча б 18 років, коли з’явиться кохана людина, сім’я.

Медицина наша на низькому рівні. Лікарі думають тільки про гроші, усім хабарі потрібно давати. Якщо є в родині чи серед знайомих професійний акушер, то краще вдома народжувати.

Схиляюся до природних способів планування дитини. Мені тільки п’ятнадцять, тому хочу дитину років через п’ять, сім.

Галина ШАПОВАЛ, викладач КНЕУ:

— Коли мені було 19 років, я народила першого сина. А в 35 — народила другого. Мені здавалося, що це я знову народжуюся в цьому

ОПИТУВАННЯ

світі. Це щось небесне і водночас інтимне, тільки твоє.

Я зробила 4 аборти, але дуже шкодую про це. Якщо я навіть ще раз завагітнію, хоча мені 35 років, то вже не піду на аборт.

Якою б не була наша медицина, але лікарі приймали клятву Гіппократа. Народжувала я в селі Харківської області, і все було чудово. Вдячна цим акушерам. Хоча виношувала другого сина в Німеччині, і нашої медицині ще дуже далеко до їхнього рівня.

Вагітність і народження дитини — це Божа воля, й не можна їти проти цього.

Ірина, секретар керуючого Ощадбанку:

— Я виняла племінника, дитину подруги, і ось вагітна сама. Мені вже простіше. Тим паче, я буду народжувати від коханого чоловіка. Плекаю це дитя, мою плоть і кров. Мені так подобається ходити вагітною, це так прекрасне відчуття. Люди інакше дивляться на тебе, і ти інакше бачиш світ. Зі мною, мабуть, нецікаво розмовляти, бо я говорю тільки про себе, про вагітність, про дитя. Коли ви тримаєте руку на животі і воно там стукає, то це просто фантастика. Я вже відчую його серце, всі порухи.

Якщо дитина небажана, то іншого виходу, як аборт, немає. А взагалі, це дуже погано. Це ж, окрім іншого, руйнує жінку і психічно, і гормонально. Треба презервативами користуватися, не треба бути легковажними.

У мене мати — медик. Звичайно, що я слухаюся її і лікарів-акушерів. Маю знайомих акушерів і гінекологів, тому мені легше. Хоча не зовсім задовольняє рівень медицини. Мої подрузі зробили кесарів розтин, то залишилися страшні шрами. Трапляється й гірше. Буду намагатися сама народжувати.

Коли ти бажаєш дитину, плануєш її народження — це найкраще. Ти можеш навіть вибрати статі твоєї майбутньої дитини — і твоє бажання втілюється. Хотіла б двох дітей, але наше життя, можливо, зупинить мене на одному.

● Фоторепортаж
Ганни ОБОРСЬКОЇ
Сторінки підготував батько
Олександр СОЛОНЕЦЬ

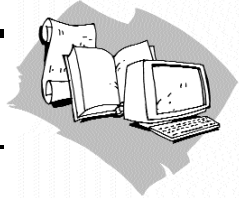
СТАТИСТИКА

Кількість народжених в Україні

1990 р.	657,2 тис. осіб	1995 р.	492,9 тис. осіб
1991 р.	630,8 тис. осіб	1996 р.	467,2 тис. осіб
1992 р.	596,8 тис. осіб	1997 р.	442,6 тис. осіб
1993 р.	557,5 тис. осіб	1998 р.	419,2 тис. осіб
1994 р.	521,5 тис. осіб	1999 р.	389,2 тис. осіб
		2000 р.	385,1 тис. осіб
		2001 р.	376,4 тис. осіб
		2002 р.	390,7 тис. осіб

Природний рух населення в 2003 р.

Народжені	408591 особа
Померлі	765408 осіб
Природний приріст	- 356817 осіб
Кількість померлих у віці до 1 року	3883 особи
Шлюбів	370966 осіб
Розлучення	177183 особи

ТОЧКА ЗОРУ

Закінчення.
Початок у ч. 37 за 2004 рік.

НЕМАЄ МОВИ — НЕМАЄ ДЕРЖАВИ

Цю загрозу добре усвідомлюють владні структури більшості колишніх республік СРСР.

В Україні ж 51 народний депутат був змушений зробити конституційне подання про офіційне тлумачення положення статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних установах України. Конституційний Суд України 14 грудня 1999 року витлумачив відповідне положення. Але без ефективного контролю за виконанням статті 10 та офіційного тлумачення мало що зміниться.

Держава, яка проголосила суверенітет, мусить боронити його не лише економічними методами, будівництвом війська та реалізацією соціальних програм, але й піклуватися про духовне здоров'я нації.

УРОКИ МИНУЛОГО

Переглянемо документи й уривки з газетних повідомлень 1926 року — вони не потребують коментарів.

“Радянський апарат мусить бути на 100 % українізований, бо тоді тільки він буде відповідати вимогам, що їх ставлять перед нами українські трудящі маси” (Із виступу секретаря ВУЦВК А.Буценка)

У доповіді Наркома освіти Олександра Шумського розглянуто питання:

— українізація радапарату, українізація фахівців (“...фахівці всіх відомств повинні остаточно засвоїти собі українську технічну термінологію. Наркомосвіти вживе заходів дочасного видання потрібних термінологічних словників і підручників”);

— перевірка знань мови: усіх службовців поділяли на три категорії. До 1-ої та 2-ої належали посадовці, які добре або задовільно знали українську, до 3-ої — які не знали української мови. І цих також поділяли на групи: “до 1-ої ввійдуть ті, що виявили негативне або вороже відношення до українізації, — такі будуть звільнені зі служби. До другої категорії ввійдуть службовці, що з незалежних від них причин... не мали можливості вивчитись української мови; для таких буде встановлено додатковий 3-місячний строк... для обов'язкового вивчення української мови, про що буде взято від них відповідну підписку... До 3-ої групи буде віднесено всіх тих службовців, що недобре вивчили українську мову з причин, що належать до цієї групи, вважаються умовно звільненими зі служби, і від них буде взято підписку в тім, що протягом 3-х місяців вони вивчать українську мову”);

— підсумки українізації радян-

українського клубу імені Петровського в Оренбурзі (Казахстан), про українізацію шкіл на Північному Кавказі, на Кубані, про те, що на Воронезьчині “...опріч українізації виконкомів та сільрад, буде українізовано апарат міліції та суду в районах з українським населенням. Щоб відкрити при обласних курсах комскладу міліції український відділ для осіб, що знають українську мову, та завести навчання українознавства та діловодства українською мовою при обласних курсах судових робітників”.

Як бачимо, в коротку добу українського відродження двадцятих років українські націонал-комуністи знайшли можливість почати

важливе ставлення до всього українського. Чи не тут криється одна з причин національного нігілізму?

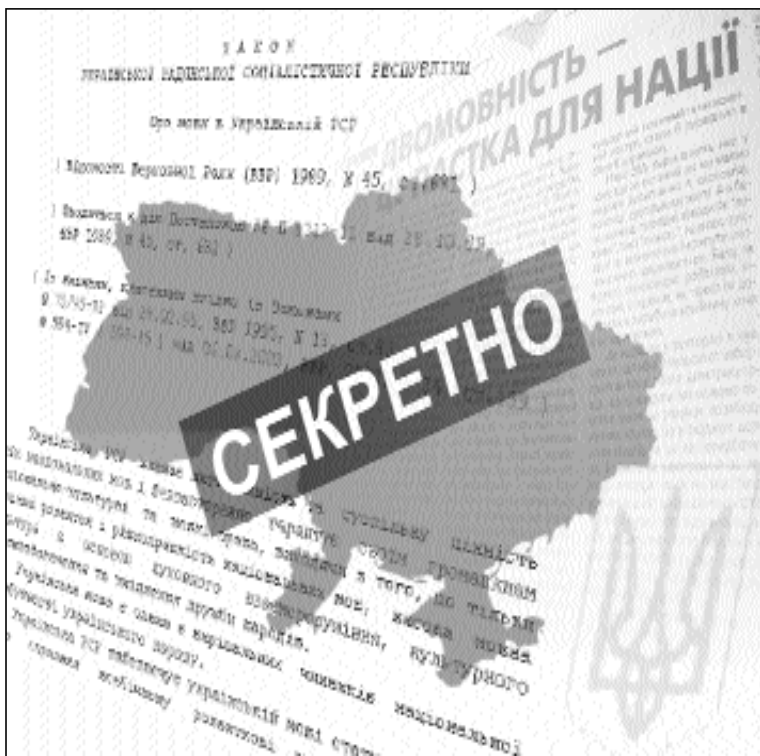
І нині існують войовничі обивателі, котрі демонструють у листах до редакцій “інтернаціоналізм”, лякаючи громадян жупелом націоналізму.

ПОВЧИМОСЯ В ІНШИХ?

А це вже день сьогоднішній. Проте не в Україні, а в Литві. Уряд Литовської Республіки затвердив Програму вживання та розвитку державної мови на 1996—2005 роки й щороку виділяє кошти для її реалізації. 1995 року дві установи — Державна комісія литовської мови та інспекція мови — були

ЧИ МОЖЛИВА В УКРАЇНІ УКРАЇНІЗАЦІЯ ?

Ми досі перебуваємо поза світовим інформаційним простором. Якщо Україна не зуміє увійти в цей простір, вона залишиться за бортом науково-технічного прогресу. І це для України буде фатальним. Мусимо це усвідомити.

українізацію зрусифікованої України. Інша річ, що успіхи в духовному відродженні українського народу викликали переляк у Москві.

Говорячи про українізацію держапарату, С. Косіор на XI з'їзді КП(б)У сказав: “...ми повинні ставити найсуворіші вимоги до знання мови, й тут ніяких послаблень робити не можна (...). Поруч цього треба вживати рішучих заходів до тих, хто не хоче вивчати української мови...” Завдання сформульовано чітко й конкретно, та йому не судилося бути виконаним. Підсумовуючи результати полі-

об'єднані в Комісію з питань мови, якій доручено, крім нормативної діяльності, також адміністрування мови — догляд за виконанням законів, мовної програми. Мовознавці зважають не тільки на суто мовознавчі предмети, а й на екстралінгвістичний контекст державної мови — політичні, економічні та соціальні умови її існування.

Рішення комісії мови є обов'язковими для всіх організацій, установ, підприємств. У школах Литовської Республіки мовою викладання є литовська (за винятком шкіл національних меншин і шкіл міжнародного бакалаврату). Для національних меншин створюються умови мати державні, муніципальні або недержавні дошкільні заклади, загальноосвітні школи й уроки рідною мовою. Для вивчення й удосконалення знань рідної мови нечисленним національним групам при державних і муніципальних загальноосвітніх школах можуть бути засновані класи або факультативи, недільні школи. В освітніх закладах із нелитовською мовою навчання предмети литовської мови й літератури викладаються литовською.

Кодекс адміністративних юридичних порушень Литовської Республіки передбачає засоби адміністративного впливу: поперед-

“Не треба нав'язувати людям інших етносів невластивий їм спосіб життя... Не треба примушувати всіх жити разом. Краще жити нарізно, зате у мирі... Історичний досвід показує, що змішання народів, особливо з великими різницями у традиціях, на користь справі не йде”.

Лев Гумільов

ження або грошове покарання. Штраф (від 100 до 2000 літів, тобто від 25 до 500 \$ США) передбачається за: невживання державної мови на печатках, бланках, вивісках, описі товарів; при виконанні службових обов'язків, у діловодстві (внутрішньодержавному); за подання документів недержавною мовою, непереклад державною мовою телевізійних і радіопередач, кіно- та відеофільмів; невживання автентичних форм литовських топонімів; невиконання рішень Державної комісії литовської мови. Зібрані грошові штрафи потрапляють до держбюджету.

Щороку для реалізації Програми вживання й удосконалення мови Литовської Республіки виділяється близько 3 млн. літів (\$ 700 тис. США).

Є ПИТАННЯ?

Україна визнана світом. То чому ж ми не наважимося заявити, що будемо національну державу? Хіба англійці, японці, німці, французи не збудували національних держав? Хіба в цих країнах це дало підстави для гноблення національних меншин? Аж ніяк.

Натомість в Україні “рускоязычное население” де тільки може волає про загрозу українізації. Насправді її немає. А шкода. Бо якби почалася вона на державному рівні, то швидко припинилися б українофобські прояви в Донбасі, в Криму, на півдні України. Поважають сильних і розумних, цінують сильну владу, налаштовану патріотично, яка дбає про інтереси титульної нації.

ФІЛОСОФІЧНІ РОЗДУМИ

Про розвиток мови як відображення суспільних, духовних потреб говорить у статті “Рефлексії на тему мови” канадський дослідник Роман Касіян.

Автор нагадує, що народні мови Західного світу розвивалися під впливом латини. Вони брали участь в інтелектуальному “бродінні думок” і збагачувалися, “...ми в цьому розвитку брали незначну участь. Відокремлені релігією, мовою, азбукою й навіть календарем від Західного світу, судомно тримаючись статичного східного християнства, фізичний центр якого занепадав від половини одинадцятого століття, ми існували в сільському середовищі... Ми не мали надморських міст, які були б у природному контакті зі світом. Наші міста, розташовані на рівнинах Східної Європи, не були стабільними центрами торговельних, виробничих і культурних сил з індивідуальним характером і душею. Вони були, передовсім, центрами політичних або адміністративних сил, заселеними великою мірою людьми іншого етнічного походження.

Наша мова — це вираз, перелік, сільського середовища з його тонким відчуттям природи, з емоційною реакцією на події, з поглядом на добро і зло, перейнятим від релігії, з похмурою пам'яттю минувшини у формі міфів та з інтровертною оборонною психікою. Почуття відчуження (alienation), яке село відчувало щодо міста й усього, що приходило ззовні, було однією з причин невдачі творення державного організму, який історично всюди поставав і зосереджувався в містах...

Мова виникає й розвивається відповідно до завдань, які суспільство ставить перед собою”.

За спостереженнями дослідника, важливою передумовою роз-

витку суспільного й мовного є намагання людини вийти за межі існуючого, вирватися із зачарованого кола буденності й використати можливості, що розгортаються перед нею в бігу життя. Другою передумовою є участь у поступі й розвитку передових суспільних, мовних і культурних спільнот. Мова розвивається не в гіпнотичному зосередженні на минулому, а в сміливій активній зустрічі зі світом. Із цього погляду українська спільність має труднощі... “Який вибір, завдання й можливості постають перед українською мовою? — запитує автор. — Ми не можемо самотільним рішенням змінити нашу духовність, яка є нагромадженням понять, міфів, символів, заморожених підсвідомих реакцій, усього, що Варбург називає “архівом пам'яті” (Archiv des Gedaechtnisses), та їх мовного й формального вираження та висловів”.

Більшовицький експеримент такої зміни мав трагічні ретросивні наслідки. Можливо, збагаченням цього “архіву” новим шаром свідомості досвіду, з перетравленням загальнолюдських здобутків західної цивілізації, з якою ми споріднені, й активною участю в її бурхливому розвої.

“Українська мова не розвивається, поки наша думка не позбудеться анахронізмів і не прилучиться до світових процесів, — резюмує Р. Касіян. — Мова, в якій думка зосереджується на уявному минулому або розгублюється в морі масової комунікації, не розкине крил до лету в майбутнє й залишиться другорядною, провінційною... Тільки жива, конкретна духовна творчість, а особливо її висока якість забезпечать розвиток мови та включать її в світові процеси думки”.

ЗАМІСТЬ ПІСЛЯМОВИ

У моїх руках книжка професора Олекси Синявського “Норми української літературної мови”, що була надрукована 1941 року у Львові. Ця синтеза граматичних праць одного з найдіяльніших членів правописної конференції в Харкові 1927 року, що нормувала українську орфографію, потрапила в лабети советської цензури: на обкладинці книжки тьмяне своєрідний некролог із лаконічно моторошним присудом: “СЕКРЕТНО” (книжка зберігається у відділі рідкісної книги Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка НАНУ)...

Дивлячись нині українськомовні телепередачі УТ, побоююсь, що на екрані телевізора ось-ось з'явиться траурна рамка із убивчим словом “СЕКРЕТНО”. Підстав для таких похмурих прогнозів предостатньо...

Психологи добре знають, що наслідком брутальної інформаційної (російськомовної) агресії в нашому медіапросторі є поява в підростаючого покоління так званого психолінгвістичного дефекту. Виправити його надзвичайно складно. Мова — це інструмент свідомості, це та сама ідеологія, без якої суспільство не може жити. А ідеологія, за словами Мераба Мармашвілі, є соціальний клей.

Чи не є найефективнішою зброєю формування й консолідації нації саме мова? Українська. За підтримки держави, за протекційностіської політики уряду.

● **Олег РОМАНЧУК**, шеф-редактор журналу “Універсум”, кандидат філологічних наук, член Світової організації періодичної преси (Брюссель)

АВТОРСЬКИЙ ВІДСТУП

...Було це кілька десятиліть тому. Ішла на гостину до Олеса Силина (він тоді мешкав із дружиною на Хрещатику, в однокімнатній квартирі на 9-му поверсі). І ось помічаю: на дитячому майданчику біля будинку з'явилася дерев'яна скульптура Дон Кіхота. "Нічого випадкового на світі не буває, — подумала, — і сусідство дерев'яного романтика теж не випадкове. А що Лесь Панасович — романтик, це для мене поза сумнівом".

Та, як потім виявилось в розмові, Лесь Панасович не вітає дон кіхотів, які не вміють розраховувати свої сили, беруться за другорядні справи, живуть в ілюзорному світі. Отож, виходить, що Дон Кіхот — не його герой? Та це не зовсім так. Адже благородні лицарські риси: сміливість, безкорисливість, відданість (тільки не Дульсінеї, а ідеї) притаманні й моему героєві.

Олесь Силин одразу по війні, маючи тяжкі поранення, інвалідність, став на оборону національної та культурної спадщини. Як йому вдавалося відстоювати давню культуру чи архітектурну споруду, перешкоджати цензурі, археологічним м'яток, історичних поселень чи місць, можна багато повідати. Ось, скажімо, призабута історія з будинком Марії Заньковецької, який чи то навмисне підпалили, чи недогледіли.

Лесь Панасович, на той час — член Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, виступаючи в пресі, на радіо, по телебаченню, аргументовано доводить, що музей-квартира першої Народної артистки України Марії Заньковецької повинен бути відновлений. Натомість до партійних органів надходять організовані листи від трудящих, які не мають житла, десятиліттями стоять у черзі на квартирку.

— Живим немає де жити, вже діти повиростали, а ми в п'ятьох на 16 метрах живемо, — обурювалася жінка, що прийшла подивитися на згарище й прислухалася до розмови поміж фахівцями про відбудову садиби.

— Ми не про Заньковецьку дбаємо, а про наших і ваших дітей та внуків, — пояснював доведений до відчаю жінці Лесь Панасович.

Він бачив не лише трагедію цієї жінки, а й розумів її причини. А ще він розумів, що без духовної, культурної спадщини не буває ні народу, ні нації.

Сьогодні, вже переступивши дев'яностолітній рубіж, Лесь Силин не спочиває на лаврах, а постійно й тяжко працює на майбутню Україну. Скажете: донкіхотство?

ВІН — НЕ З ЛАМАНЧИ

— **Звідки і чий Ви син, Лєсю Панасовичу?**

— Мій рід козацький і прізвище українське, хоча його й русифікували. Це, на жаль, поширене й небезвинне явище. Кожне ім'я чи прізвище несе в собі потужний національно-політичний потенціал, і колонізатори це розуміли. Росія (яка була Московським царством, лише за Петра Першого ставши імперією) проводила русифікацію колонізованих народів, здавалося б, нехитрим чином. Вони до прізвищ додавали суфікс *-ов, -ен, -ін*, і прізвище набувало ро-

сійського звучання. Так з'явилися Орлови, Соколови. А поглянемо на кореневе походження слів, то це — Орел, Сокіл, які поширені в Україні, бо в нас образні прізвища. Чи такі прізвища, як Ковальов, Шевцов, Чоботаров, які вважають російськими. Я б погодився, коли б це були Кузнецови, Портнови чи Сапожникови. Але над цим ніхто не замислюється, навіть такі колишні елітарні постаті, як Хрущов (це ж не Майськожуков!) чи Чуйков (а не Слишнов)... І це — масові явища, які поширювались і на тюркські народи. Так з'явилися Аксакови, колишній Аксак, чи Рахманови — Рахман. Ще цікавіша ситуація з прізвищами іноземців. Скажімо, німець Мендель стає Менделєєвим, Бутлер — Бутлеровим. А Фонвізін? Це ж зрозуміло,

— Без сумніву. Я це відчував ще змолоду, а потім — під час війни і після. Коли дізнавалися, що я українець і вперто тримаюся цього, то з'являлася настороженість, а дехто намагався наставляти на "путь істини". "Вы же наш человек, зачем Вам этот украинский язык". Отож, маючи таке прізвище, я був, як кажуть, "свій серед чужих" і "чужий серед своїх". До мене дуже довго приглядались і чужі й свої, особливо, коли почав займатися національно-політичною діяльністю. Таке тривало роками, доки пересвідчилися, що я — переконаний українець.

ПРОЖИВ МАЙЖЕ ВСЕ
ДВАДЦЯТЕ СТОЛІТТЯ

— **Ви народилися раніше від встановлення радянської влади, і щасливо пережили її. Отож, Ваша**

МУДРЕЦЬ ІЗ ДУШЕЮ РОМАНТИКА

Україні добре відоме ім'я заслуженого архітектора й захисника національних пам'яток, кавалера ордена Ярослава Мудрого Олесь СИЛИНА.

Одразу після Перемоги, в 1945—1946 роках, працюючи за кордоном, Лесь Силин брав участь у відновленні знаменитого Віденського національного оперного театру та готичної кірхи святого Стефана (XII століття). У Будапешті відновлював ансамбль споруд парламенту, в Братиславі — Королівський палац, мости через Дунай та інші зруйновані фашистами пам'ятки історії.

що він Фон барон Візен.

Така ж доля спіткала й моє прізвище. Якщо йти від основи, то кореневе слово "сила" має два значення. Перше — це ім'я Сила, нині забуте, але воно було у святцях. Отож, я нащадок того, хто носив це ім'я, чий я — Силин, Силина.

Друге значення слова — енергетичне. Слово "сила" цілком відповідає моему дідові, від якого я його успадкував, адже він був людиною надзвичайної сили. Походив із села Парафіївка, що поблизу Ічні на Чернігівщині. Коли змолоду пішов на заробітки, то опинився в селі Порутине, біля Очакова, де колись було давньогрецьке місто-поліс Ольвія, там працював на розкопках.

А згодом, коли мій дід приїхав у Голу Пристань, яка колись була козацьким перевозом, там у кучугурах піску загрузла карета князя Трубецького, то дід підняв і карету, й коней. Ось тоді князь Трубецький запросив його кучером до себе.

Дід Силин прожив 107 років. Доживав віку в Харла під Скадовськом. І ще б жив, та на 108 році пішов на підлідний лов риби. А морський лід крихкий, дід провалився...

Ось таке походження моего прізвища.

— **Знаю, що Ви свідомо домагалися української транскрипції свого прізвища. А я переконана, що з російським прізвищем Вам було б легше влаштуватися в житті, зробити кар'єру.**

біографія формувалася і вибудовувалася за радянського режиму. Якою мірою позначилися ідеали та принципи тієї влади на Вашому характері? Що Ви сприйняли, а що ні?

— Я прожив майже все двадцять століття, тобто, я ще царський. На моему віку були різні влади. Радянська влада офіційно існувала понад 70 років, але справжньої влади рад не було. Як я можу до неї ставитися, коли її не було?

Скажімо, від малою до старого співали "Марсельєзу": "Вышли мы все из народа, дети семьи трудовой". Тобто, це й лікарі, й учителі, й агрономи. А чомусь з'явилася диктатура пролетаріату. Чому пролетаріату? Адже в сільськогосподарській Росії його не було. Радянська влада трималася силою. Спершу вона з'їла царські запаси, потім створили неп. Все, що створили ініціативні підприємливі люди, у тих людей відібрали, а їх самих репресували. Потім пішло розкуркулення — знищили вмілих хліборобів, українського селянина, а село розігнали.

Репресії, голодомори, відвертий геноцид, який поширювався не тільки на місто, як на село. А в селі жили українці. Направду, радянська влада не лише для України, а й для всіх поневолених народів так званого радянського союзу, окрім страшної біди і втрат, нічого не принесла. Ось тому я її не визнавав, тому й не вступав до комуністичної партії. А те, що виховали в мені мої діди, батьки, я

проніс через усе своє життя.

— **Але ж і в ті часи декларувалися прекрасні принципи. І скажімо, Ваш добровільний похід на війну я сприймаю, як патріотичний вчинок.**

— Я з Вами не зовсім згоден. Адже те, що в Росії називали патріотизмом, любов'ю до свого, для українців це визначали як націоналізм. Отож, це не був радянський патріотизм. Я любив свій народ, свою землю й шанобливо ставився до інших. А мій добровільний похід на війну був свідомим. Адже я мав досвід війни з японцями на Хасані в 1938 році, на Далекому Сході. Воював на Халхінголі. Я знав, що таке війна, і, маючи три категорії броні, серед яких найвища — "ГоКО" ("Государственный комитет обороны", який очолював Сталін), і направлення на роботу

на Урал, пішов на війну.

— **І це тривало більше року, до поранення під Сталінградом... До речі, яку посаду займали перед війною?**

— За фахом я інженер-архітектор і на той час був головним інженером при уряді Молдавської республіки. Звідти почалася для мене війна, і, пізнавши всі жахіття попередньої війни, я добровільно знову пішов на фронт танкістом, маю бойові нагороди, кілька разів поранений.

— **...А ставши на оборону національної спадщини, Ви не здобули ні багатства, ні слави.**

— То була каторжна, навіть ризикована робота, коли ти зустрічаєш не лише спротив, а й погрози. Мені цього дісталось вповні. Але я знав, що, зберігши свої матеріальні й культурні пам'ятки, народ буде нацією, збудує державність і збагатить світову культуру. Наша культура — частка світової культури, і ми не повинні лише споживати, наше завдання — творити й примножувати культуру.

Я на цій ниві змагаюся майже 60 років. За кордоном після війни відновлював не лише окремі споруди, а цілі комплекси в різних країнах.

Після війни повернувся до Харкова, і мені дуже пекло, що в нас відновленню пам'яток не приділяли уваги. Коли ж з'явилось товариство "Знання", то за найменшої можливості (треба було утримувати родину, адже залишилися безпомічні жінки, і я працював на кількох робо-

тах) намагався пропагувати пам'ятки історії та культури. Потім переїхав до Києва (я тут раніше працював і брав участь у будівництві приміщення Верховної Ради), продовжував боротьбу за збереження культурних цінностей.

Але я розумів, що треба єднатися, щоб захистити історичні надбання. Такої думки були й інші ентузіасти. Так було створене Українське товариство охорони пам'яток історії та культури. І нам удалося залучити до нашого колективу майже 18 мільйонів небайдужих людей. Таким чином розширили реєстр пам'яток історії та культури, які охоронялися законом. Почали реставрувати та відновлювати пам'ятки коштом Товариства. А в роки незалежності ми вже спромогли відтворити деякі цінні пам'ятки. Скажімо, Золотоверхий Михайлівський собор,

дати як національну образу, коли на святих місцях з'являються одіозні скульптури Проні та Голохвастова. Адже неподалік літописної Десятинної церкви за часів Володимира був Бабин торжок, на якому відбувалися урочистості, і там стояла бронзова квадрига, привезена князем Володимиром із Херсонеса, тобто з сучасного Севастополя. Були там і скульптурні Діви, якими пишались тодішні кияни. Отож, Проні чи Голохвастову там не місце. Нехай би їх ставили, якщо комусь це було до вподоби, на Житньому ринку чи деінде.

— **На жаль, ми не знаємо того, що було створено до нас. Князь Володимир знав, як пробудити у киян гордість за своє місто. А ми натомість усе перекреслили.**

— Ми маємо стародавню та оригінальну культуру, та кого це цікавить? Дуже небагато. Мені довелося побувати майже в усіх європейських столицях. Я шанобливо ставлюся до культурних надбань інших народів, але скажу об'єктивно, що наша культура не поступається західній. І зважте, що вона творилася на порубіжжі, коли Україна-Русь була то богатирською заставою, то кочовою, то культурною напівпустелею. Це не тільки наша історія, це історія народу, і ми повинні це знати.

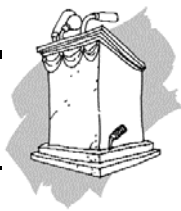
Але ж цього не вчать. Історія спотворена, вчителі необізнані. Більшість із них передають наступним поколінням упосліджену нашу історію, де ми всім зобов'язані Росії. Але ж навіть ця назва з'явилася лише за Петра Першого, коли в нас уже була висока культура. І понесли в дику Росію науку, мистецтво, культуру звідси. Навіть військова Академія з Подолу була переселена до Петербурга. Уже згодом запрошували іноземців: німців, французів. Була мода то на німецьке, то на французьке, а потім усе стало російським. Ми повинні взятися за вивчення нашої минувшини з першоджерел — вони є. Народ повинен усвідомити, що бути українцем — це престижно, цим треба пишатися. У цьому місії нашої інтелігенції.

Від автора. ...Вже давно немає дерев'яної скульптури Дон Кіхота на тому дитячому майданчику (на жаль, інші згадувані нами стоять непорушно), та й Лесь Панасович мешкає в іншій квартирі. Але де б він не був — чи вдома, чи в лікарні, — з ним завжди прагнуть зустрітись поети, письменники, актори, політики, щоб почути його думку, порадитися або й просто поспілкуватися з мудрим філософом, незламним лицарем духу. Для багатьох Олесь Силин є втіленням українського лицарства.

Будь певен в тому, що на віки вічні, Допоки в небі у красі величний, Погонить коні Феб золотокудрий, Твій подвиг буде в людях найславніший, Твій рідний край між інших найсильніший, А твій творець — над всіх у світі мудрий.

(Уривок із сонети "Дон Кіхотів з Ламанчі" в перекладі Миколи Лукаша.)

● Думала, згадувала і розмовляла з Олесем Силиним **Таїсія КОСЕНКО**

VIP

СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ — ЗА ЧЕСНІ ВИБОРИ

Черговий передвиборний візит високого західного посадовця: минулого тижня з Президентом Л. Кучмою та Прем'єр-міністром В. Януковичем зустрічався заступник Державного секретаря США з питань Європи та Євразії Джон ТЕФФТ.

На цій посаді Дж. Теффт змінив Стівена Пайфера, колишнього посла США в Україні. Як і попередні західні гості, п. Теффт не був оригінальним, повідомивши під час прес-конференції журналістам, що США не підтримують жодного з кандидатів у президенти України. Натомість підтримують сам виборчий процес — “чесний і відкритий, щоб виборці могли ознайомитися з передвиборними програмами всіх кандидатів”. Разом із тим, як зауважив гість, “Вашингтон отримує повідомлення про відсутність рівного доступу кандидатів до ЗМІ, а також про випадки залякування людей”.

— Ми занепокоєні тим, чи існує рівноправне поле гри для всіх кандидатів, — наголосив Дж. Теффт.

— **Заклики про необхідність чесних виборів в Україні чули вже не раз, однак хід кампанії відбувається аж ніяк не чесно. У Вашингтоні ще вірять у прозорість виборчого процесу?**

— Усе ще є надія на те, що президентські вибори в Україні відбудуться демократично. Ми не вважаємо, що процес приречений. Ми сподіваємося, що він пройде як потрібно.

Серед інших питань під час спілкування з українськими керівниками порушувалася тема опозиційних ЗМІ.

— Нас непокоїть ситуація із відключенням “5-го каналу” в деяких регіонах України, а також ситуація на радіо “Свобода”, яку нам обіцяли вирішити вже не раз.

Як і раніше, Ірак залишається одним із небагатьох пунктів, стосовно якого у США з Україною немає непорозумінь. У Вашингтоні сподіваються, що українські війська залишаться в згаданій “гарячій точці”.

— Ми вважаємо, що Україна, Польща та інші країни, війська яких перебувають в Іраку, роблять дуже важливу справу, і сподіваємося, що вони продовжуватимуть це робити, якщо їхні війська залишаться там. Тому що робота там іще не зроблена. Це складна небезпечна місія, але вона надзвичайно необхідна, бо в Іраку треба забезпечити стабільність, щоб іракський народ мав майбутнє. США проводять регулярні консультації з партнерами по коаліції та кажуть їхнім лідерам, що їхні війська мають залишитися в Іраку.

— **Після того, що сталося в Беслані, США можуть переглянути свою політику стосовно Чечні?**

— Я думаю, що президент Буш висловлювався від імені всього американського народу, коли сказав про шок та обурення, які всі відчули, дивлячись кадри з убитими дітьми. Та боротьба з тероризмом — це не лише боротьба з бойовиками, це означає протидію відмиванню грошей та іншим явищам. Поки що мені невідомо про те, щоб США переглядали свою політику стосовно Чечні.

• Людмила ПУСТЕЛЬНИК

СМЕРТЬ БІЛЬШОС-

Розвал більшості, якого очікували після президентських виборів, несподівано настав уже на першому тижні роботи парламентської сесії. У день відкриття пленарних засідань 229 голосами була прийнята Постанова “Про Тимчасову спеціальну контрольну комісію ВР із питань моніторингу законодавства про вибори України”, до складу якої повинні ввійти представники кожної фракції та виконавчих органів влади. Реакція на цей крок не забарилася — Прем'єр-міністр Віктор Янукович, який є учасником виборчих перегонів, дав доручення міністру юстиції перевірити на відповідність Конституції цю постанову. Віцепікер парламенту Олександр Зінченко так прокоментував цей крок: “Віктор Янукович боїться парламентського контролю за перебігом виборів. Верховна Рада наразі робить те, до чого її закликає Ющенко, а саме — на повну силу використати весь обсяг і всю силу повноважень, наданих їй Конституцією. Депутати піднімаються з колін, а Кучмі, Медведчуку, Януковичу цього не хочеться”.

Але надалі події розгорталися такими шаленими темпами, що навіть парламентські журналісти не встигали за перебігом подій. Уже в четвер 9 вересня про призу-

пнення свого членства в більшості з парламентської трибуни заявили 15 членів фракції “Народовладдя—Демініціативи”. За іронією долі, координатор цієї самої проурядової більшості Степан Гавриш, — член цієї фракції. Правда, вже через день троє нардепів сказали, що вони не підписували заяви, й знову повернулися до більшовиків.

Але найбільший резонанс викликала вже у п'ятницю заява лідера фракції Народної аграрної партії (главою якої є спікер Володимир Литвин) Михайла Гладія про призупинення членства в парламентській більшості: “Ми вважаємо себе вільними від коаліційних зобов'язань”. За його словами, таке рішення викликане тиском на членів партії з боку влади та партнерів по більшості. Його заява була зустрінуто оплесками депутатів із опозиційних фракцій. Через декілька хвилин на парламентську трибуну зійшов член групи “Центр” Сергій Бондарчук й заявив про вихід із більшості та передав спікеру заяви 10 членів групи (інші депутати взагалі не входили до більшості). Таким чином, у так званій більшості залишилося трохи більше 200 народних депутатів. Парламентарі почали вимагати від Литвина, щоб той підписав наказ про розпуск апарату та звільнення при-

міщень неіснуючого угруповання. Однак спікер надав їм два тижні для врегулювання всіх проблем.

Як завжди, перевершив усіх у своїх коментарях лідер фракції СДПУ(о) Леонід Кравчук, який вважає, що при виході з більшості депутати керувалися тільки думками “про свої кишені”: “Уже депутати нюхають, хто буде президентом, уже розкладають яйця по кошиках. Чи можна з такими людьми говорити тихо? Їх потрібно ставити на місце — на коліна перед народом. Який приклад вони подають? Давайте зупинимо цю вахханалію”.

Депутати із групи “Центр” були обурені коментарями Леоніда Кравчука. Уповноважений групи Володимир Сікович у заяві сказав, що своїми словами Кравчук показав своє розуміння поняття “демократичні основи”. На думку групи, Кравчук ставить під сумнів право на “відстоювання громадянами, а тим більше, їх обранцями, особистої позиції стосовно життєвих цінностей”. “Ми готові стати перед народом на коліна й попросити пробачення, але не за вихід із більшості, а за те, що так довго не могли організовано протистояти представникам влади, підвалини якої заклав сам Кравчук і яка перетворила Україну в колицу корупції та протизаконних знущань

ВЕРХОВНА РАДА

над народом. Перед представниками цієї влади ми на коліна не станемо ніколи. Ми закликаємо всіх колег-депутатів у цей відповідальний для України момент піднятися з колін і не піддаватися більше адміністративному, фінансовому чи силовому тиску, який на них чиниться”, — йдеться у заяві.

Голова Верховної Ради Володимир Литвин підтвердив невідповідність такого кроку фракції аграріїв. На його думку, парламент працював би “надзвичайно продуктивно, як годинниковий механізм, якби не було бажаючих керувати парламентом. Можете уявити, чого це варто — відбити всі нападки, дзвінки та вказівки. У період виборчої кампанії парламент повинен реагувати на те, що відбувається в суспільстві”.

А представник Президента Олександр Задорожний заявив, що протягом трьох днів улагоджуються всі проблеми більшості. Як це буде зроблено, — можна здогадуватися. Так, наприклад, раніше один незадоволений депутат, після арешту свого батька, швиденько став прихильником соціал-демократичних ідей. Мабуть, і на цих понад 50 парламентарів будуть знаходити “дієві” засоби впливу.

Тим часом, Президент Леонід Кучма та Прем'єр Віктор Янукович зустрілися з представниками більшості.

• Ірина КОЛЯКА

ПОБИЛИ АГІТАТОРІВ ЮЩЕНКА

ресня. Група молодиків у футболках організації “Братство” в присутності сотень спостерігачів, на Майдані Незалежності біля Головоштамту, здійснила побиття агітаторів за Віктора Ющенка. Особливо активними були двоє “братчиків”, які, крім нанесення тілесних ушкоджень представникові Української народної партії Едуарду Нікіфорову та його напарнику з партії “Батьківщина”, викрали агітаційні матеріали, газети, прапор із символікою виборчої кампанії лідера “Нашої України”. При цьому на адресу прихильника Ющенка лунали погрози про фізичну розправу над ним та його рідними, якщо він не припинить агітувати. Правоохоронців, коли вони були потрібні, на головному майдані столиці не виявилось. А за побиттям споглядало

близько 30-ти “братчиків”. За словами Едуарда, погрози на адресу агітаторів, серед яких є дівчата з

КУНу, лунали й раніше. Але останнім часом представники “Братства” зачіпали прихильників Ющенка, практично щодня. Цьому “посприяло” й те, що молодики Корчинського поряд із місцем агітації за Ющенка організовували музичні концерти. Ймовірно, символіка лідера “НУ” муляла їм очі.

Едуард Нікіфоров звернувся до Центрального штабу Віктора Ющенка, де йому пообіцяли допомогти знайти хуліганів. Хоча захистом агітаторів на Майдані Незалежності проблему не знімеш. Адже доки молодики, що належать до “Братства” та інших організацій, відчуватимуть безкарність своїх дій, спокою в пересічних громадян не буде.

• Богдан ГДАЛЬ

МІЛІЦІЯ!

Чим ближче 31 жовтня, тим частішими стають випадки політичних провокацій та свідчення безкарності тих людей, що прикриваються підтримкою влади. Члени організації “Братство”, лідером якої є кандидат у президенти Дмитро Корчинський, не раз здійснювали провокаційні акції. І при цьому часто правоохоронці не звертали уваги на їхні дії. Щось подібне повторилося в неділю 12 ве-

МЕДІАПРОСТІР

З серпня почалася передвиборна агітація кандидатів у Президенти України. На цю агітацію з державного бюджету кожному виділено по 412 тис. грн. — за наш із вами рахунок велика кількість “технічних кандидатів” (які не набирають навіть одного відсотка голосів виборців) буде бавитись у владні ігри.

Цими коштами оплачена агітація на державних телеканалах та радіо. Так, з 21 серпня в ефірі УТ-1 почав транслюватися виборчий ролик Ющенка з газлом “Я йду в Президенти”. Однак постійними супутниками його є ролики провладних кандидатів: нібито комуніста Яковенка та такого ж “націоналіста” Козака. У цих телешедерах кандидати взагалі не згадують про свою програму або виборчу кампанію, однак присвячують весь ефірний час... особисто Вікторові Ющенку. Один російською мовою звертається до робітників і селян із закликом не віддавати своїх голосів тому, “хто вважає себе вже переможцем та організовує фальшиву підтримку на Співочому полі”. А інший, — уже українською мовою називає себе та Ющенка націоналістами (для залякування східного електорату) та нагадує Вікторові

АГІТПРОМ У ДІЇ

Андрійовичу про “головну загрозу” — дружину-американку. При цьому канал подає ролики з відбивкою “політичне застереження”.

Довірена особа Ющенка Микола Катеринчук уже звернувся до Верховного Суду України зі скаргою на бездіяльність ЦВК, підставою якої є nereагування на демонстрацію цих роликів. Народний депутат стверджує, що УТ-1 порушив ст. 61 Закону України “Про вибори Президента України”, згідно з якою заборонено поширювати будь-яку інформацію про кандидата на пост Президента протягом 20 хвилин до і після трансляції телевізійного ролика з його програмою. “Ми були вимушені звернутися до Верховного Суду, оскільки ЦВК не дала жодної правової оцінки цьому яскравому факту порушення виборчого законодавства”, — наголосив Катеринчук. Справа в тому, що в разі визнання своєї провини, ЦВК або суд повинні зупинити дію ліцензії цього каналу на час виборчих перегонів. Верховний Суд визнає бездіяльність ЦВК неправомір-

ною та зобов'язав розглянути це питання.

А в цей час почали демонструвати виступи ще одного “рейтингового” кандидата — лідера Слов'янської партії Олександра Базилюка. Він став відомим після того, як зізнався, що був замовником біг-бордів із фашистською символікою під час минулорічного візиту Ющенка в Донецьк. На цей раз він присвятив виступ не своїй програмі, а нібито загрози приходу до влади Ющенка грушинським шляхом і розв'язання війни з Росією.

Мабуть, після всіх цих перипетій, УТ-1 уже без зайвих фокусів показало 10-хвилинний виступ Віктора Ющенка. Можна впевнено стверджувати, що й ролик, і цей фільм були зроблені професіоналами та вийшли дуже вдалим. У короткий проміжок часу глядачі побачили дуже багато насиченої інформації: всю родину (мати, брат, дружина, донька), які підтримують його в цій боротьбі. Уважний глядач помітив повагу Ющенка до релігії. Усі

кадри були дуже вдало змонтовані та йшли у високому темпі. Також доволі насиченою була пряма мова кандидата, коли він виклав тезисно основні свої передвиборні засади.

З інших відомих претендентів, на УТ-1 уже виступили київський мер Олександр Омельченко та лідер соціалістів Олександр Мороз. Обидва ці виступи нагадували наочну агітацію часів радянського соціалізму — в багатьох моментах пряма мова була затягнута, дуже багато кадрів не мали відношення до програми кандидата. Та й узагалі, було дуже важко дивитися ці виступи. З'явився на телебаченні й рекламний ролик діючого Прем'єр-міністра Віктора Януковича. Цей ролик мав вигляд питань, які з'являлися на екрані й на які він відповідав. Янукович сидів у коричневому кріслі й жестикулював руками. На питання про статус російської мови він відповідав російською. “Багато цивілізованих країн перейшли як мінімум на дві державні мови. Тому ми не повинні розпалювати ворожнечу між українцями й росіянами всередині нашої держави”, — заявив Янукович у своєму передвиборному ролику.

• Світлана РЕМЕНЮК

Іван Петрович Котляревський народився 9 вересня 1769 року в Полтаві. Після закінчення Полтавської семінарії працював канцеляристом. Але чиновницька служба не придалася йому, то й пішов Іван навчати поміщицьких дітей, маючи до того більшу схильність і відповідний обсяг знань: у семінарії вивчав арифметику, латинську, грецьку, французьку, німецьку, російську мови, пітику, риторичку, античну та російську поезію, богослов'я, філософію.

Не вивчав тільки української — бо вона була під гонінням, заборонами й офіційним, хоч і неафішованим винищенням.

І. Котляревський рано відчув потяг до художнього слова, зокрема поетичного, ще в семінарії знали його як дотепника й гострослова, добирача їдких рим.

Із 1796 року І. Котляревський, покинувши вчителювання та маючи за плечима вже два роки роботи над “Енеїдою” (назавгал уся ця робота тривала з 1794 до 1821 року), а водночас відчувши, вочевидь, що суто цивільного досвіду для втілення його літературних задумів не достатньо, вступає на військову службу.

Вже більше двох десятиків літ, як розігнано Катериною II Запорозьку Січ, рештки вольностей в Україні забрано, простолуд покріпачено, та живе в народі спогад про тисячі січовиків, “показово” страчених росіянами, і про десятки тисяч розсіяних із того часу по світах. Багато їх опинилося за Дунаєм, перейшовши під правницю турецького султана. Перші частини поеми І. Котляревського, яка чималий час ходила в списках в Україні та в Росії, були відомі навіть задунайським козакам. Двоє з них, за спогадом самого автора, перевозячи його 1807 року човном через Дунай, почули прізвисько — Котляревський — і запитали, чи “не той він, хто сотворив “Енеїду”. Коли ж почули ствердну відповідь, почали називати його батьком і запрошувати до свого коша за старшого. Такою вже на той час була слава Івана Котляревського, слава його українського слова. Чи могла імперська влада заохочувати цю славу? Відставному капітанові, відзначеному високими імператорськими нагородами за відвагу в російсько-турецькій війні, у столицях було звелено відправлятися в негласну опалу, в свою провінційну Полтаву: ані в Петербурзі, ані в Москві йому ніхто не вибачив “Енеїди”, писаної українською мовою.

І. Котляревський зі ще більшим жаром заходиться коло “Енеїди”, яка на той час уже була видана й перевидана без дозволу автора, й видає книжку з назвою: “Вергилиева Енеїда, на малоросійський язык предложенная И. Котляревским. Вновь исправленная и дополненная противу прежних изданий. Часть первая”.

Це була відповідь українського письменника обставинам, у які його загнала дійсність. А ця дійсність ще в роки його вчителювання не давала вдихнути свіжого народного українського слова, тому письменник, за спогадом очевидця, на підступах до своєї “Енеїди” часто бував “на зібраннях та іграх народних і сам, переодягнений, брав участь у них, дуже уважно вслухався в народну розмову, записував пісні й слова, вивчав мову, характер, звичаї, вірування, перекази українців, наче готуючи себе до майбутньої праці...”

У Полтаві письменник організовує театр, виконує в ньому ролі, опікується будинком виховання дітей збіднілих дворян — саме ця, остання, робота і дає йому скромний заробіток: 300 карбованців асигнаціями на рік. Збіднілими в колонізованій Україні ставали саме

українські свідомі шляхетні верстви; той, хто не перекидався на “великороса”, — не розкошував, уподібнювався ледь не Енеєвим ланцям.

“Обукраїнювання”, “окозачування” в І. Котляревського набуває в “Енеїді” навіть царство Латина; і ця природна, нічим не силувана спрямованість до Європи стає відображенням однієї з найтиповіших рис українського духовного генотипу.

Навіть Турн, протистоянню з яким і перемозі над яким присвячені завершальні частини “Енеїди”, уособлюючи (за доказами дослідників) російського царя, поневолювача України, звертається до своїх воїнів то з російська: “Риб’ятушки!”, то: “Друженько, козаки”, — цілком українським ро-

явища “котляревщини”, “бурлацького юродства”, кваліфікованого так у певний період Пантелеймоном Кулішем.

Самого П. Куліша згодом звинувачуватимуть у нав’язуванні українській літературі, українському світобаченню “філософії хутора”, справедливо вважаючи, що солодаво-естетизована “хуторянина” веде до виродження правдивого, волелюбного народного духу, накидає зручні для різних поневолювачів “ментальнісіні” кліше та стереотипи.

Наслідком колонізації та підневільництва стало закріплення в уявленнях про “типового українця” його сентиментальності, м’якості, піддатливості у несприятливих обставинах, його тяжіння до ілюзійно-гедоністичного збу-

української людності, що має непересічне призначення. Про це сказано не тільки “Енеїдою” І. Котляревського, — літературний, історіософський, містико-теологічний міф про історичні, духовно-культурні потенції України творився здавен.

“Енеїда” — бучний бенкет живого й живлющого, барвистого, сонцenasотаного, багатодіткового українського слова, перейнятого променистим оптимізмом, здоровим народним, козацьким світосприйняттям, неповторною етно-національною та емоційно-психологічною прикметністю. Звідки таке мовне багатство у автора на тлі загального поросійщення? Відповідь одна: з глибин його творчого генія, з усіх обширів українського народного життя, з фоль-

“Москаль-чарівник”, написана І. Котляревським теж 1819 року, набула широкої популярності не тільки в українських глядачів. Її тріумфальний хід по найрізноманітніших сценах тривав і в XIX, і в XX століттях. Та видрукувана була лише через два десятиків років після творення — у першій книжці альманаху І. Срезневського “Украинский сборник” (1838, Харків), а окремим виданням вийшла аж 1862 року в Петербурзі. Меценати, які могли це зробити раніше, набагато менше б ризикували своєю репутацією політично благонадійних, ніж той же М. Парпура, який наприкінці XVIII століття опублікував три перші частини “Енеїди” — відверто прокозацької поеми, не рекувіємо, а здраві Запорозькі Січі.

Показовими у тривалому, офіційно прихованому викорінненні самого імені І. Котляревського, його творів із літератури були факти та події довкола побудови пам’ятника поету з приводу 100-річчя першої публікації “Енеїди”. Передова українська громадськість іще на початку 80-х років XIX століття пропонувала увічнити пам’ять письменника, заздалегідь готувався ґрунт для здійснення цього задуму. Друкувалися численні статті, подавалися клопотання в різні інстанції, збиралися кошти на будівництво пам’ятника тощо.

Ці статті недвозначно давали зрозуміти, які “високі державні міркування” стоять на заваді розвитку української культури, що за ними ховається вся система імперії на чолі з її коронованою особою.

Офіційний Петербург відповідав якщо не мовчанкою та затягуванням розгляду конкретних вимог і пропозицій, то дратівливими “літературознавчими” пасажами на кшталт того, який залишив по собі для історії представник “всімперського” управління у справах друку М. Соловйов: “Пам’ять про Котляревського дорога лише небагатьом ревнителю малоросійського наріччя, яке досі не має літератури, бо не можна ж надавати серйозного значення тоненькій книжці не в міру прославлених віршів Шевченка чи декількох оповідань Марка Вовчка”. А самого І. Котляревського цей “поціновувач” кваліфікував лише письменником, “який уперше надрукував сміхотворну переробку класичної поеми, що свідчить принаймні тільки про поганій смак творця”.

Лукавила підступна владна братія, понижуючи значення фундатора нової української літератури, бо насправді боялася вибухової антиімперської речовини, якою була пересипана поема І. Котляревського, хоча й безстороннього, самодостатнього художнього змісту вона мала не менше — недарма ще за життя поета визнавалася взірцевою серед світових травестій Вергілієвої “Енеїди”.

Пам’ятника до 100-річчя з дня виходу поеми поставлено не було. Та зусилля увінчалися успіхом через п’ять років: пам’ятник встановили 1903-го, на Протопопівському бульварі в Полтаві. На його відкриття приїхали Леся Українка, М. Коцюбинський, В. Стефаник, Г. Хоткевич, М. Старицький, М. Кропивницький, М. Лисенко, В. Самійленко, О. Пчілка, С. Єфремов, інші діячі літератури й культури.

Т. Шевченко, який відкрито й до кінця пішов шляхом, що озорився йому у вільному, непереможному й усеперамаючому слові “Енеїди”, схилившись перед генієм І. П. Котляревського, правдиво сказав:

*Будеш, батьку, панувати,
Поки живуть люди,
Поки з неба сонце сяє,
Тебе не забудуть!*

• **Олексій КОВАЛЕВСЬКИЙ,**
м. Харків

«БУДЕШ, БАТЬКУ, ПАНУВАТИ...»

Уся логіка внутрішньої еволюції, творчого розвитку мала в І. Котляревського одне свідоме спрямування — до вищого українського ідеалу: вільної й консолідованої на власних духовно-психологічних цінностях нації.

Фото Г. Оберської

Київські просвітяни біля пам’ятника І. Котляревському в день

бом. Оповідь автора має проєкції не тільки на поточно-історичний, сучасний йому період, а й на метафізичну, позачасову, одвічну характерологію — і в ній російське й українське мовби сплітаються, що й відбиває по-своєму, в складному символіко-метафоричному ключі поема.

Паралелей для сьогоденного, актуального прочитання “Енеїди” Івана Котляревського дає безліч, немало їх бачилося і в усі відмірки історичного часу, який вона прожила, а це ж — понад двісті літ.

Коренева українська проблематика, виражена справді по-українському — безоглядно й розкуто, з розмахом, який відбив у спектрі художніх засобів автора найтиповіше в характері та світобаченні українського народу, зробила “Енеїду” наріжним каменем нової української літератури, а заодно і твором, інтерпретаційне та філологічне осмислення якого мало завжди тенденцію до потужного й невичерпного нарощення. Такою є пророка сила цієї поеми, захована в шати травестії та бурлеску — мовби низьких різновидів літературної творчості; що, до речі, й зводило декого при її аналізі до поблагливого-зверхнього ставлення, як це помітно серед реакційних російських критиків і письменників, або й до виснування цілого літературного

вання життя на ґрунті, який дає для того мало реальних підстав, замість боротьби за кращу долю, свою державність і незалежність, побудову “нового Риму”.

“Енеїда” І. Котляревського була й залишатиметься динамітом, який у друзки розбиває ці погляди. Травестії такої сили мало хто втворював, вони поставали переважно літературною грою. Здобути на той рівень, якого сягнув український поет у стратегічній метафорі відродження вітчизни, більшість інших перелицювальників Вергілієвого твору було важко. Бо їхніми устами промовляв не народ. У Котляревського саме народ заявляв про свою силу й незнищність, автор був провідником цього духу, чутливим, кривно-спорідненим йому, таким, що все в бутті своєї нації, в її історії, в її трансцендентних можливостях передає на найтонших і водночас на найвеличніших словесних, художніх реєстрах. П. Куліш згодом визнав, що І. Котляревський корився єдино “велінню народного духа; був тільки знаряддям українського світогляду”.

Гімн українству, виспіваний в “Енеїді”, став переможним і всепідкорюючим. Письменника вже за життя визнано зачинателем справді нової української літератури. А якщо літератури — то й непоборної

клорних джерел, і тієї писемності, що, нищувана-перенищувана, здобувалася на силі й відчайдушними ривками, стрімко йшла шляхом саморозвитку й самоствердження.

1819 року в Полтавському театрі відбувається вистава “Наталки Полтавки” — п’єси І. Котляревського, яку він, за переконанням багатьох дослідників, “писав уже зі свідомою настановою” (В. Шубравський). І ця настанова — не просто у відмові від бурлеску, а в стишеності загалом інвектив проти того становища, в якому була вже більше як півтора століття Україна, в намаганні геть заплутати цензуру і дати бодай просто українському слову — без самостійницьких потуг і звитяг — жити й мати надію на життя.

Тому, очевидно, так мало справжніх, “доруїнних” українських типів у цій п’єсі — за великим рахунком лише головна героїня Наталка. Твір показує, що все в доокільній дійсності України переінакшено на російський лад (як у мові й характері Тетерваковського-Возного), або на малоросійський, “малоукраїнський”, теж упосліджений, несамодостатній, — в образі Виборного, та й Терпилихи, Петра...

Мотив патріотизму, починаючи з перших слів п’єси (а це — пісня “Віють вітри, віють буйні...”), мотив підневільності й спротиву підневільному стану й пронизує п’єсу “Наталка Полтавка”. Бо тут, як і в “Енеїді”, діють живі українські характери, прочитуються не тільки їхня особиста, побутова невлаштованість, а й те, що їм відібрано головне — вільну Вітчизну, неокайдану душу, ясну правду й непотямарену любов.

У розв’язці п’єси прозирає перспектива життєутвердження самої нації, яка мусить за будь-яких умов вірити в ліпше:

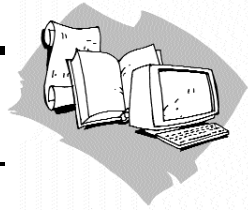
Час нам сльози осушити

(Доки лиха нам страшиться?) —

Не до смерті ж в горі жити, —

буремний, невтримний внутрішній чин душі І. Котляревського палко, одверто заявляє себе в цій пісні, що завершує п’єсу: фінал цілком органічний, такий, що випливає з характеру, з духовно-практичних самонастанов українців, із їхньої історичної та особистісної впевненості у власних можливостях.

“Наталка Полтавка”, як і п’єса

В одній із нещодавніх публікацій “Слова Просвіти” (“Не той контингент”, ч. ... від) ми розглядали проблеми в освітній сфері м. Запоріжжя, про які довідалися від запорізьких освітян і просвітян.

Ще до того, як була надрукована стаття, голова Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Павло Мовчан звернувся до спеціального міністерства з проханням втрутитися в ситуацію. На що отримав відповідь (від 9.08.04), яку подаємо нижче.

Шановний Павле Михайловичу!

Міністерство освіти й науки України розглянуло Ваш лист щодо неправомірних дій місцевої влади м. Запоріжжя в галузі освіти.

Повідомляємо, що, за рішенням виконавчого комітету Запорізької міської ради від 25.12.2003 р. № 433/1, затверджені заходи щодо оптимізації мережі навчальних закладів міста Запоріжжя на 2004–2007 роки. Відповідно до п. 2.2. вищезазначеного рішення ліцей, № 56 м. Запоріжжя повинен бути розформований у зв'язку з малою кількістю учнів, які там навчаються.

Міністерство освіти й науки України своїми листами від 18.06.2004 року № 2/1-14-1245 та від 21.07.2004 року № 1/11-3727 звернулося до начальника управління освіти й науки Ульянової О. І.

МІНІСТЕРСТВО — ЗАВЖДИ

та Голови Запорізької обласної державної адміністрації Березовського В. П. з проханням зберегти мережу навчальних закладів з українською мовою навчання і взяти на особистий контроль питання реорганізації навчальних закладів м. Запоріжжя.

Щодо звільнення з посади доцента кафедри економічної теорії Запорізького державного університету Ткаченко А. А. повідомляємо:

Ткаченко А. А. був попереджений про звільнення з посади доцента кафедри економічної теорії університету, у зв'язку з закінченням терміну дії строкового договору, відповідно до чинного законодавства.

На даний час Ткаченко А. А. працює на посаді доцента кафедри економічної теорії Запорізького державного університету.

Лист підписав в. о. міністра А. М. Гуржий.

* * *

Це — не єдине звернення Павла Мовчана, адресоване Міністерству освіти. Йому передувало те, що стосувалося конфліктної ситуації, яка склалася навколо закриття в Ленінському районі м. Донецьк школи з українською мовою навчання № 36 та звільнення педагогів у Донецьку. Із проханням допомоги у відстоюванні прав дітей,

які бажають навчатися у школі з українською мовою навчання, до Центрального правління “Просвіти” звернулася заступник голови Донецької обласної просвітянської організації Марія Василівна Бойко. А конфлікт цей давній і резонансний. Чимало високих посадовців було залучено до його вирішення, покладали надії навіть на, здавалося б, усемогутнього нині й усеобіцяючого на майбутнє прем'єра Януковича. Чимало статей було написано, де про згадану школу говорили як про унікальну, про “могікану” українськомовної освіти області, натякали й на очевидну причину ліквідації цього навчального закладу — приміщення розташоване в розкішному районі міста. Чимало установ змушені були звернути увагу на проблему. А вже батьки та педагоги і, звичайно ж, просвітяни вперто й безкомпромісно взялися за справу: пересвідчившись, що потуги досягти справедливості на місцевому рівні — безрезультатні, за посередництвом Донецької обласної організації Всеукраїнського Комітету оборони прав людини звернулися до Верховного Суду України, а зрештою задіяли міжнародну правозахисну організацію — Європейський Суд із прав людини.

Міністерство освіти відреагувало так:

Шановний Павле Михайловичу!

У Міністерстві освіти й науки України розглянули Ваше звернення щодо належного забезпечення права учнів навчальних закладів м. Донецька навчатися державною мовою і повідомляємо:

За дорученням міністерства зазначене питання вивчалось Головним управлінням освіти й науки Донецької обласної державної адміністрації.

За інформацією управління, розвиток мережі загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням державною мовою здійснюється, згідно з вимогами Конституції України, статей 3, 25, 27 Закону України “Про мови”, статті 7 Закону України “Про загальну середню освіту”.

За 5 років у м. Донецьку кількість загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням державною мовою збільшилась у 2,6 разу. Згідно з міською комплексною програмою розвитку та функціонування української мови на 2004–2010 роки, рішенням Донецької міської ради статус закладів ізпнавчанням українською мовою надано ще чотирьом середнім загальноосвітнім школам. Таким чином, на 01.09.04 р. у м. Донецьку будуть функціонувати 32 загальноосвітні навчальні за-

ОФІЦІЙНО

лади з навчанням українською мовою.

Оскільки, згідно зі статтями 25, 27 Закону України “Про мови” вивчається думка батьків. Зазвичай, це відбувається шляхом проведення анкетування.

У 2003–2004 навчальному році анкетування проводилось у загальноосвітніх навчальних закладах Ленінського району м. Донецька. До розроблення анкет залучалися психологи, працівники органів управління освітою, вчителі. Анкетування здійснювалось на добровільних засадах. Жодного звернення з приводу порушень чинного законодавства до управління освіти Донецької міської ради не надходило.

За результатами анкетування рішенням Донецької міської ради від 31.03.04 р. № 10/9 з 01.09.04 р. середній загальноосвітній школі № 45 надано статус навчального закладу з навчанням українською мовою.

З повагою, Міністр

В. Г. Кремень

Розпочався навчальний рік і ми поцікавилися: яким логічним (чи алогічним) результатом увінчалася боротьба за інтереси дітей

Далі буде

Підготувала **Леся ТКАЧ**

ПОГЛЯД

Тоді система підготовки керівників породила нову постать — керівник загального профілю. Це людина, яка попрацювала на постійній роботі в апараті райкому, міському, обкому, ще краще — в ЦК КП України. Набувши в партапараті досвіду роботи, вона вже втратила професійні знання, отримані у вузі чи технікумі. Такого “висування” надсилають керувати міністерством, галуззю, установою, незалежно від його фаху. Не можна стверджувати, що в ті часи всі керівники призначалися не за фахом. Проте то були непоодинокі випадки.

Одного з таких керівників було призначено ректором столичного вузу, хоча до того він не працював ні у вузі, ні в жодній установі, що належала до галузі, для котрої цей вуз готував спеціалістів. Оскільки він сам не мав вагомих наукових здобутків і педагогічного досвіду, то свої зусилля спрямував на кадрову політику та художню самодіяльність.

Природно, що цей (уже колишній) ректор переносив у навчальний заклад досвід у кадровій політиці, набутий у партійних органах. Піклуючись про вуз, він не забував і власних інтересів, підбирав проректорів, деканів і завідувачів кафедр, які підтримували б його пропозиції. Для цього дуже підходили особи пенсійного чи передпенсійного віку, не завжди фахівці потрібного профілю, котрих “протягував” ректор, за що вони були йому особисто вдячні.

За підтримки ректора завідувачем кафедри інформатики було обрано доцента, який на засіданні вченої ради університету сам доповів, що проводить заняття на іншій кафедрі й не має наукових чи методичних праць за профілем кафедри, яку збирається очолювати.

Одним із таких завідувачів за підтримки ректора в 2001 р. став і професор політології Микола Іванович Обушний, котрому до пенсійного віку не вистачало 3 місяці.

ЗАВІДУВАЧ — НА ПІВСТАВКИ ...

Сьогодні на такі посади до вузів залучають, як правило, відомих учених, працівників академічних установ, знаних фахівців за профілем кафедри, котрі мають сприяти покращанню наукової роботи, вихованню кандидатів і докторів наук. На жаль, у вузі, про який ідеться, кадрова політика ще не відійшла від практики минулого. Її носіями є залишки керівних кадрів, які дісталися нам від радянських часів.

Він очолив кафедру українознавства — на півставки за сумісництвом. Під час роботи у вузах читав курси наукового комунізму й політології. А основні курси кафедри українознавства — історія України й українська та зарубіжна культура! Згодом з'ясувалося, що він не володіє елементарними знаннями з методики організації навчального процесу та організаційними навичками. Уже в перші місяці роботи замість того, щоб оволодівати знаннями з нових для нього курсів, він, почав читати курс політології за готівку.

Із першого року роботи й понині завідувач фальсифікує протоколи кафедри, приховуючи недоліки власної роботи. Заслужують на увагу деякі його висловлювання, що їх можна віднести до афоризмів: “На іспитах я буду питати те, що знаю”, “У комісії з прийняття іспитів я маю два голоси”, “Перед тим, як ставити оцінку, слід подивитись, як студент учиться з інших предметів”, “При прийомі іспитів мають право бути присутніми батьки” і т. д. Конкретний приклад. Один студент перекладав екзамен перед комісією. Склад комісії змінився. Обговоривши його відповідь, поставили

оцінку “не зараховано”. Разом зі студентом зайшла й мати. Завідувач — голова комісії — звертається до них: “Я, як голова комісії, вважаю, що студент склав, інші члени комісії — ні”. Як це зрозуміти? А вже це принаймні не етично. На запитання, коли можна прийти до нього на лекцію, відповів — “Коли запрошу”. І запросив... через два з половиною роки. Лекція не відповідала рівню вищої школи рясніла фактичними помилками, нічого не дала ні викладачам, ні студентам. Завідувач не спростував жодного із отриманих зауважень, тобто, погодився з ними. Та ось тільки протокол засідання кафедри, на якій розглядалось питання про відкриття лекції, -- не зовсім відповідав реальності...

Використовуючи своє службове становище, він примушує викладачів читати замість нього лекції. У минулому році відмовився від читання курсу “Українська та зарубіжна культура”, залишивши лише проведення занять у китайських студентів. Визнаючи важливість належного рівня занять зі студентами з КНР, я не певен, що саме на першому курсі їм мають викладати професори. Отже, завідувач у першому семестрі читав лекції у сту-

дентів стаціонару раз на два тижні, а в другому семестрі не прочитав жодної. У нього є дві хворобливі пристрасті: всіяко ухилитися від читання лекцій та приймати іспити за інших.

Завідувача мало цікавить організація та якість навчального процесу. На першому році його керівництва на кафедрі на посаді асистента протягом трьох місяців працювала людина, котру все ж не зарахували на роботу, хоча згода ректора на це була. Цього року колектив кафедри поповнився п'ятьма новими викладачами, з яких лише один мав досвід читання базових курсів. Четверо інших потребували методологічної та методичної допомоги, котра так і не була надана. Новий викладач, кандидатів історичних наук, яку взяла на посаду асистента, котра, проте, не читала нормативних курсів у вузі, планується читання лекцій на стаціонарі на потоці з 4-х груп. У той же час професорові кафедри передають потік із однієї групи. Таких молодих викладачів запланували читати новий для неї курс “Українська та зарубіжна культура” відразу в першому семестрі, лекції для заочників і дистанційників. Рівень підготовки викладачки й досі

невідомий, бо відкрите заняття запланували, але не провели.

У січні—лютому цього року на кафедрі через об'єктивні обставини склалося напружене становище з проведенням зимової сесії в дистанційників. Викладачам раптово додали міста, а тих, хто не мав досвіду, терміново інструктували перед від'їздом. А сам завідувач не змінив нікого.

Про наукову роботу керівника кафедри знають, в основному, з усних і письмових звітів. Проте можна зробити висновок, що коло його наукових інтересів --не за профілем кафедри.

Для того, щоб створити дієздатний творчий колектив кафедри українознавства, знадобилося близько 10 років напруженої роботи. Вже третій рік завідувач за сумісництвом успішно руйнує все під гаслом “Абияк, проте не так, як було раніше”. За цей час близько 15 разів його пропозиції не приймалися на засіданнях кафедри. Хіба це не свідчить про “авторитет” завідувача? За два з половиною роки він нічого не навчився й не хоче вчитися. Постає питання: що дає справі таке керівництво за сумісництвом? Він прагне лише командувати, створюючи для себе пільгові умови.

Колектив не може бути дієздатним, коли його очолює не фахівець, котрий має низьку методичну підготовку, ухиляється від своїх викладацьких обов'язків, обманює колектив. Для столичного вузу, мабуть, неприпустимо, коли кафедрою керує професор іншого університету — на півставки, за сумісництвом.

● **Володимир РОМАНЦОВ**, доктор історичних наук, професор кафедри українознавства Київського національного університету технологій та дизайну